



บทที่ 1

## ข้อพิจารณาเบื้องต้นเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์

### ความเป็นมาของการสื่อสารมวลชน

ในสมัยโบราณมนุษย์ยังไม่สามารถพูดจาติดต่อกันได้ เนื่องจากมนุษย์ยังไม่มีภาษา มีแต่เพียงการแสดงกิริยาท่าทางเท่านั้น และในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ ในตอนแรก มนุษย์ก็ไม่ได้อยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก ๆ หากแต่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นคนกลุ่มน้อยคาคคะเนกันวาประมาณกลุ่มละ 10 - 15 คนเท่านั้น และอยู่โดยอาศัยหลักธรรมชาติ คือ อาศัยอยู่ในถ้ำ เพื่อใช้เป็นที่พักบังแดดฝนและภัยธรรมชาติ อาศัยอยู่ใกล้แม่น้ำลำคลองบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้นั่นเอง ด้วยเหตุที่มนุษย์จำเป็นต้องอยู่รวมกันนี้ จึงทำให้มนุษย์ทุกคนไม่อาจหลีกเลี่ยงการติดต่อกัน (communicate) กับผู้อื่นได้ เพราะการติดต่อกันจะทำให้มนุษย์รู้ถึงความหมายในการที่จะดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกัน การติดต่อกันระหว่างมนุษย์ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ก็คือ การสื่อสาร หรือการสื่อความหมายนั่นเอง

ไม่มีใครที่แสดงหลักฐานได้แน่นอนว่า การสื่อสารนั้นมีมาตั้งแต่เมื่อใด นอกจากจะแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้เท่านั้น ได้มีนักปราชญ์บางคนคาคคะเนาว่า การสื่อสารเกิดขึ้นในสมัยตั้งแต่มนุษย์เริ่มอุบัติขึ้นในโลก<sup>1</sup> การสื่อความหมายของมนุษย์ก็ได้เริ่มต้นขึ้นมาพร้อม ๆ กับการแสดงกิริยาท่าทางของมนุษย์ ซึ่งในครั้งแรกไม่แตกต่างไปจากสัตว์มากมายเท่าไรนัก คือเมื่อมีอารมณ์โกรธก็จะแสดงความเป็นพอใจโดยการใช้นิ้วชี้การแสดงกิริยาท่าทางหรือโดยการใช้นิ้วชี้เสียง แสดงความตั้งใจหรือเจ็บปวดก็เป็นเช่นเดียวกัน ด้วยความจำเป็นบางอย่าง ประกอบกับว่ามนุษย์นั้นมิได้ชอบอยู่คนเดียวหรือกลุ่ม ๆ เดี่ยว ประกอบกับภัยธรรมชาติและ

<sup>1</sup>อนันต์ชนา อังกินันท์ และเกื้อกูล คุปรัตน์, สื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์ การศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 1.

หาอาหารประทังชีวิต ทำให้มนุษย์ที่แยกกันเป็นกลุ่ม ๆ และมีจำนวนน้อยได้มาอยู่รวมกัน จากกลุ่มก็ทำให้เกิดเป็นเผ่า และความจำเป็นที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นทุกที ทำให้มนุษย์เกิดรวมตัวอยู่รวมกันมากขึ้น ทำให้เกิดการสร้างเมืองซึ่งมีพลเมืองจำนวนเป็นร้อย ๆ ขึ้นไป การสร้างเมืองเป็นการรวบรวมประชาชนมาก ๆ เข้ามารวมอยู่จุด ๆ หนึ่ง จึงต้องมีการสื่อความหมายกันเพิ่มขึ้น<sup>1</sup> จะเห็นได้ว่าเดิมทีเดียวมนุษย์ได้ใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายกัน โดยการแสดงท่าทาง ต่อมามีการนำเครื่องมือบางอย่างมาใช้ในการสื่อความหมายด้วย เช่น การตีกลองบอกข่าว ซึ่งสามารถติดต่อกันได้ในระยะไกล การตีกลองบอกข่าวเป็นการสื่อความหมายให้คนใดทราบว่าจะมีการบอกกล่าวอะไรเกิดขึ้น และเมื่อมีคนใดทราบจากการสื่อความหมายนั้น ก็สามารถกระจายข่าวต่อไปได้

การให้คำจำกัดความของการสื่อสารเป็นการยากเนื่องจากว่า การสื่อสารเป็นคำกินความหมายกว้าง ถ้าเราจะมองไปรอบ ๆ ตัวเราจะเห็นว่า กระบวนการสื่อสารนั้นเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เช่น การพูด การส่งกีตาร์ หรือการโอบกอดคนอื่น แม้แต่การที่เราได้ยินเสียงต่าง ๆ จากวิทยุ หรือเห็นภาพยนตร์ อ่านหนังสือ หรือไปสเตอร์ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดกระบวนการสื่อสารขึ้นทั้งนั้น มนุษย์ทุกคนไม่อาจหลีกเลี่ยงการติดต่อกับ (communicate) กับผู้อื่นได้ และการติดต่อสื่อสารนี้เอง ทำให้มนุษย์มีวิวัฒนาการสามารถสร้างอารยธรรมและวัฒนธรรมต่าง ๆ<sup>2</sup> ทำให้มนุษย์เข้าใจกันและดำรงอยู่ในสังคมได้ เราไม่อาจปฏิเสธการติดต่อกับผู้อื่นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมจะเห็นได้ว่ามนุษย์ทุกคนมีการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย แม้ในชีวิตประจำวันเองเราก็ต้องติดต่อกับบุคคลมากมาย นับตั้งแต่คนในครอบครัวไปตลอดจนถึงที่ทำงานและอื่น ๆ มนุษย์ใช้ความพยายามอย่างมากในกระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างกันนี้ ความพยายามที่จะให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายที่ตนเองต้องการ และในขณะที่เดียวกันก็พยายามเข้าใจในสารที่ผู้อื่นส่งมา ความพยายาม

---

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.  
<sup>2</sup> เกษม กิริสัมพันธ์, "อิทธิพลและความรับผิดชอบของสื่อสารมวลชน," การสัมมนาสื่อสารมวลชน ครั้งที่ 1 เรื่อง อิทธิพลและความรับผิดชอบของสื่อสารมวลชน, (พระนคร: โรงพิมพ์กรมการทหารสื่อสาร, 2507), หน้า 61.

ในเรื่องการสื่อสารนี้ ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น การพูด (speaking) การฟัง (listening) การเขียน (writing) การอ่าน (reading) รวมถึงการใช้กิริยาต่าง ๆ แทนการออกเสียง (Nonverbal communication) เมื่อเราพูดถึงการสื่อสาร เราหมายถึงระบบการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์ การสื่อสารคือการที่มนุษย์ติดต่อส่งข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น และท่าทีต่าง ๆ จากบุคคลหนึ่งหรือหลายคนไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรือหลายคน<sup>1</sup> การสื่อสารนั้นเป็นพฤติกรรมที่โต้ตอบกัน (interaction) ผู้รับสารอาจแสดงปฏิกิริยาอย่างหนึ่งอย่างใดโต้ตอบกลับไป (feedback) ก็ได้ ซึ่งปฏิกิริยาโต้ตอบนี้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับการสื่อสารทุกประเภท ในกระบวนการสื่อสารนั้น เราจะไม่สามารถวัดผลได้โดยง่ายว่า สารที่เราส่งออกไปนั้นบรรลุถึงจุดมุ่งหรือไม่ ถ้าปราศจากปฏิกิริยาโต้ตอบ เมื่อมีการติดต่อสื่อสารเกิดขึ้น ปฏิกิริยาจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวชี้ให้การสื่อสารนั้นดำเนินต่อไปหรือหยุดชะงักลง การติดต่อสื่อสารของมนุษย์เรานั้นมีมาในรูปแบบต่าง ๆ กัน ดังนั้นเราอาจจะแบ่งรูปแบบของการติดต่อสื่อสารออกได้เป็น 3 แบบคร่าว ๆ ดังนี้<sup>2</sup>

1. การสื่อสารส่วนบุคคล (Intrapersonal Communication) เป็นการสื่อสารซึ่งเกิดขึ้นในตัวของบุคคลหนึ่งบุคคลใด จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

2. การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล 2 คนขึ้นไป การสื่อสารแบบนี้จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบกลับมาจากในทันทีทันใดเสมอ เป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้า

3. การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) เป็นการสื่อสารแบบที่ส่งผ่านสื่อมวลชนเป็นสำคัญ เป็นการสื่อสารต่อคนจำนวนมาก เมื่อกล่าวถึงการสื่อสารมวลชนหลายคนเข้าใจว่า การสื่อสาร (communication) นั้น มีความหมายเดียวกันกับการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) ซึ่งเป็นความเข้าใจผิด จากที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น

<sup>1</sup>Edward Sapir, "Communication," Encyclopedia of the Social Sciences 3-4 (1959): 78-80.

<sup>2</sup>อรุณีประภา หอมเศรษฐี, การสื่อสารมวลชนเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 16.



จะเห็นได้ว่า การสื่อสารมวลชนเป็นรูปหนึ่งของการสื่อสาร

การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) สามารถแยกออกได้เป็น 2 คำ คือ การสื่อสาร (communication) และมวลชน (Mass) ซึ่งเป็นผู้รับสาร ความหมายของการสื่อสารนั้นเราก็อธิบายไปแล้วจากความเป็นเบื้องต้น ส่วนคำว่า "มวลชน" ซึ่งเป็นผู้รับสาร ในการสื่อสารมวลชนนั้น ยากแก่การที่จะอธิบายในรูปคำนิยามได้ แต่พอจะอธิบายได้ว่า มวลชนเป็นนามรวมหมายถึง หมู่มนุษย์ซึ่งไม่อาจกำหนดหมายได้เป็นเฉพาะเจาะจง กลุ่มมนุษย์จำนวนมากไม่ใช่มวลชนเสมอไป นักศึกษาซึ่งนั่งฟังคำบรรยายในมหาวิทยาลัย ถึงแม้จะมีจำนวนมากเพียงใดก็ตาม ไม่ใช่มวลชน เพราะมีลักษณะหมายกำหนดโดยเฉพาะเจาะจงได้ว่าเป็นนักศึกษา แต่ผู้ฟังวิทยุเป็นมวลชนเพราะไม่อาจกำหนดหมายได้ว่าเป็นใครมีลักษณะพื้นฐานประการใด ความสำคัญของการสื่อสารมวลชนอยู่ที่ว่าผู้รับสารเป็นมวลชนซึ่งเราไม่สามารถกำหนดหมายได้แน่นอน และไม่อาจคาดคะเนปฏิกิริยาซึ่งจะเกิดขึ้นแก่ผู้รับสารซึ่งเป็นมวลชนได้

การสื่อสารมวลชนจะสำเร็จผลได้นั้น ต้องมีสื่อหรืออุปกรณ์ทางวัตถุเป็นปัจจัยให้เข้าถึงมวลชน สื่อหรืออุปกรณ์ทางวัตถุเหล่านี้เรียกว่า สื่อมวลชน (mass media of communication หรือ mass media) ซึ่งได้แก่หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ สรุปความได้ว่า กระบวนการสื่อสารมวลชนก็คือ การส่งสารไปสู่คนจำนวนมาก โดยผ่านทางสื่อมวลชน ผู้รับสารจะไม่สามารถจำกัดจำนวนได้ และนอกจากนี้ยังไม่สามารถกำหนดได้ว่าผู้รับสารนั้นเป็นใคร เหตุคังกล่าวจึงอาจสร้างความเข้าใจผิดขึ้นได้ ทั้งนี้ เพราะเมื่อไม่ทราบว่าผู้รับสารเป็นใครแน่นอนแล้ว ผู้ส่งสารก็ย่อมจะส่งสารที่มีความเหมาะสมแก่ผู้รับสารทุกคนไม่ได้ จึงอาจจะมีการเข้าใจผิดในสารนั้นเกิดขึ้นได้

### ความจำเป็นของการสื่อสารมวลชน

สื่อสารมวลชนนับเป็นสิ่งสำคัญมากต่อชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน ทั้งนี้ เนื่องมาจากมนุษย์ในยุคปัจจุบันใช้การสื่อสารมวลชนในรูปต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร โฆษณา ฯลฯ มนุษย์ให้ความสำคัญในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มากจนกระทั่งมันมีอิทธิพลเหนือชีวิตเรานั้น ขอบเขตความสำคัญของการสื่อสารมวลชนจึงขึ้นอยู่กับผู้ที่เชื่อมั่น และเชื่อมั่นเพื่อประโยชน์อะไร



ในเวลาทั้งหมดโลกมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาเช่นนี้ การติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกันมีความจำเป็นเพิ่มมากขึ้นด้วย เมื่อคนมีความต้องการในกิจการต่าง ๆ ของสื่อสารมวลชนเพิ่มมากขึ้น ก็มีการค้นพบรูปแบบและวิธีการใหม่ ๆ ที่จะพัฒนาให้การสื่อสารมวลชนมีความก้าวหน้า มีคุณภาพดี มีรูปแบบและจำนวนมากขึ้นจนเพียงพอแก่ความต้องการของมวลชน และเพื่อให้มวลชนสามารถเลือกใช้ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นมนุษย์เองก็ให้เหตุผลและเวลาในการใช้สื่อสารมวลชนเพิ่มขึ้นตลอดเวลาด้วย

ปัจจุบันนี้มนุษย์ใช้สื่อสารมวลชนเป็นเครื่องมือช่วยให้สามารถเข้าใจสถานการณ์ในสังคมที่ยิ่งเหยิงสับสน ทำให้เราเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคม ผู้มีอาชีพในการสื่อสารมวลชนเองก็ใช้องค์กรสื่อสารมวลชนและเครื่องมือต่าง ๆ จัดรูปแบบและส่งข่าวสารด้านการศึกษา การชักชวนและค่านับเหิงต่าง ๆ สู่คนจำนวนล้าน ๆ คน นอกจากนั้นแล้ว เจ้าของธุรกิจสื่อสารมวลชนก็ยังสามารถทำเงินได้จากธุรกิจประเภทนี้ได้อย่างมหาศาลอีกด้วย

### หน้าที่ของสื่อสารมวลชน

ในระยะแรก ๆ ของการสื่อสารมวลชนก็มีการบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ต่อ ๆ กันไป ต่อมาเมื่อมีการคิดประดิษฐ์แทนพิมพ์ขึ้นได้สำเร็จก็นับเป็นความเจริญก้าวหน้าของสื่อสารมวลชนอีกขั้นหนึ่ง ในระยะแรก ๆ นี้ยังมีแต่การบอกข่าวคราวหรือเรื่องซุบซิบปินทาหรือไม่วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เท่านั้น ในระยะหลังมีผู้คนพบว่า การสื่อสารมวลชนสามารถทำรายได้อย่างมากมายให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพในค่านี จึงมีผู้มายึดเป็นอาชีพกันมากขึ้น และประชาชนเองก็สนใจใช้กิจการของสื่อสารมวลชนเพื่อรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ แทนการบอกเล่ากันต่อ ๆ มา แบบสมัยก่อน ปัจจุบันสังคมมนุษย์สลับซับซ้อนขึ้นกว่าเดิมมาก จึงทำให้สื่อมวลชนเกิดมีหน้าที่ในการประกอบอาชีพของเขาเองขึ้น หน้าที่ของสื่อมวลชนได้มีนักวิจัยและค้นคว้าทางด้านการสื่อสารมวลชนได้ให้ความเห็นไว้ว่า สื่อมวลชนมีหน้าที่ประการสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ<sup>1</sup>

<sup>1</sup> เกษม ศิริสัมพันธ์, "อิทธิพลและความรับผิดชอบของสื่อมวลชน," หน้า 62.

1. หน้าที่ในการเสนอข่าวข้อเท็จจริง (information function) การสื่อสารมวลชนเป็นบริการสาธารณะเพื่อกระจายข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นความสำคัญให้สมาชิกในสังคมทราบ ข่าวเป็นวัตถุประสงค์ประการสำคัญของการสื่อสารมวลชน ฉะนั้นจึงสมควรที่จะเข้าใจความหมายของคำว่าข่าวเสียก่อน ข่าวคือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสภาพของเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยที่การเกิดข่าวขึ้นมานั้น อาจจะมาตาม degree ของความเป็นข่าวว่าข่าวใดมีความสำคัญที่เห็นว่ามีมากที่สุด จนกระทั่งลดลงมาถึงความสำคัญน้อยที่สุดจนกระทั่งเราเห็นว่าไม่น่าจะเป็นข่าว ข่าวที่เกิดขึ้นนี้อาจจะเป็นข่าวเฉพาะบุคคล หรือข่าวที่เกิดจากสาธารณชนก็ได้ สรุปความได้ว่า ข่าวคือรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และให้สภาพของข่าวได้รับมาต่อเหตุการณ์นั้นและนำมาเผยแพร่ในลักษณะเร็วที่สุดให้ทันกับเหตุการณ์ และข่าวนั้นผู้เขียนข่าวจะต้องเขียนตามที่ได้พบเหตุการณ์หรือตัวบุคคลมา เมื่อใดข่าวมา ผู้เขียนข่าวหรือผู้รายงานข่าวจะไม่นำความคิดเห็นของตนใส่ไปในข่าวอย่างเด็ดขาด

2. หน้าที่ในการเสนอความคิดเห็น (opinion function) สื่อสารมวลชนทุกประเภทมีบทบาทสำคัญในการเสนอความคิดเห็นในปัญหาใด ๆ ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์อันเป็นส่วนรวมของสังคม ทั้งนี้ เพราะสื่อมวลชนเป็นผู้นำที่สำคัญในทางความคิดเห็นของมวลชน โดยที่สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชน จึงสามารถนำเอาความคิดเห็นหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ของประชาชนไปสู่รัฐบาลได้ ในขณะที่เดียวกันสื่อมวลชนก็สามารถนำเอาข่าวสารจากรัฐบาลไปสู่ประชาชนด้วย นอกจากนี้สื่อมวลชนยังทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างประชาชนกับประชาชน โดยการลงแจ้งความต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนทั่ว ๆ ไปได้รับรู้ หรือถ้าหากข่าวนั้นไม่ได้มาจากต้นตอใด ๆ สื่อมวลชนก็อาจจะเสริมสร้างความคิดให้แก่ประชาชนได้ เช่น การเสนอข่าวที่ประสมด้วยตนเอง เช่น ความทารุณคดี ความอยุติธรรม โดยอาจจะเสนอในลักษณะรูปภาพ หรือความคิดเห็น

3. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง (entertainment function) การให้ความบันเทิงแก่มวลชน เป็นหน้าที่ประการสำคัญของสื่อสารมวลชนทุกชนิด หนังสือพิมพ์หรือนิตยสารต้องมีนวนิยาย หรือเรื่องสั้น เพื่อความบันเทิงของผู้อ่าน วิทญ์หรือโทรทัศน์ต้องมีรายการคนตรี หรือการแสดงเพื่อความสนุกสนานของผู้ฟังและผู้ชม

นอกจากหน้าที่สำคัญสามประการนี้แล้ว การสื่อสารมวลชนยังต้องบริการในหน้าที่เป็นครูผู้แนะนำสิ่งอันเป็นคุณประโยชน์แก่สมาชิกมวลชนของสังคมอีกด้วย การสื่อสารมวลชนนั้น อาจนับได้ว่าเป็นสื่อในการศึกษาประเภทหนึ่ง คำว่า "การศึกษา" ในที่นี้ใช้ในความหมายที่กว้าง ไม่ได้หมายเฉพาะแต่เพียงห้องเรียน ครู ลูกศิษย์ และโรงเรียนเท่านั้น แต่หมายถึงความอยาก رؤ้อยากเห็นในเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว ตลอดจนความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ<sup>1</sup> พฤติกรรมเหล่านี้เป็นวิสัยของมนุษย์ทุกรูปทุกนาม หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เป็นเสมือนหน้าต่างที่เปิดให้เห็นและเรียนรู้ถึงภายนอกกรอบ ๆ ตัวเรา ในโลกสมัยปัจจุบันบุคคลซึ่งจะเลยไม่ยอมใช้สื่อมวลชนเลย ย่อมเปรียบเสมือนหนึ่งขังตนเองอยู่ในห้องมืด ไม่ยอมเปิดหน้าต่างดูเดือนดูตะวัน

### ทฤษฎีสื่อสารมวลชน

นับแต่กำเนิดของสื่อสารมวลชนในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) ได้มีทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์อยู่เพียงสองหรือสี่ทฤษฎี จะเป็นสองหรือสี่ทฤษฎีขึ้นอยู่กับที่เราจะมีวิธีนับทฤษฎีเหล่านั้นอย่างไร ในที่นี้จะขอล่าวในคำนัยที่มองว่ามีสี่ทฤษฎี แต่ก็ต้องทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้งเสียก่อนว่า "ทฤษฎี" สองทฤษฎีทำนองนั้นเป็นเพียงการพัฒนาและดัดแปลงทฤษฎีสองทฤษฎีแรกเท่านั้น

หนึ่ง จะต้องเข้าใจเสียก่อนว่า คำว่า "ทฤษฎี" ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้มีได้มีความหมายไปในทำนองที่เข้าใจกันในทางสังคมศาสตร์ กล่าวคือ มิใช่เป็นทฤษฎีที่เป็นแนวกรอบของความคิดอันพิสูจน์ให้เห็นประจักษ์แล้วด้วยข้อมูลที่ปรากฏออกมา (empirical data) แต่ทฤษฎีที่จะกล่าวถึงนี้เป็นทฤษฎีในเชิงปรัชญา กล่าวคือ เป็นการศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชน ตามทัศนะในเชิงปรัชญาอันเป็นพื้นฐานของแนวความคิดในทัศนะต่าง ๆ กัน

จากการศึกษาค้นคว้าของนักวิชาการทางสื่อสารมวลชน ชาวอเมริกัน 3 ท่าน คือ เฟรด เอส ซีเบอร์ท (Fred S. Siebert) เธอดอร์ พีเตอสัน (Theodore Peterson)

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.



และ วิลเบอร์ แชรรม (Wilbur Schramm) ทฤษฎีสื่อสารมวลชนแบ่งออกเป็น 4 ทฤษฎีใหญ่ คือ

1. ทฤษฎีสื่อสารมวลชนฝ่ายอำนาจนิยม (Authoritarian Theory)
2. ทฤษฎีสื่อสารมวลชนฝ่ายอิสรภาพนิยม (Libertarian Theory)
3. ทฤษฎีสื่อสารมวลชนว่าด้วยความรับผิดชอบทางสังคม (Social Responsibility Theory)
4. ทฤษฎีสื่อสารมวลชนฝ่ายคอมมิวนิสต์โซเวียต (Soviet Communist Theory)

#### 1. ทฤษฎีอำนาจนิยม

ทฤษฎีอำนาจนิยมมีสมมติฐานว่า หนังสือพิมพ์เป็นผู้รับใช้หรือเป็นเครื่องมือของรัฐ จำต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐและต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาที่ลงพิมพ์ต่อผู้ทรงอำนาจซึ่งเป็นรัฐบาล และจำเป็นต้องอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิด

ในบรรดาทฤษฎีทั้งสี่เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างหนังสือพิมพ์ สังคมและรัฐบาลแล้ว ทฤษฎีอำนาจนิยมมีลักษณะครอบคลุมทั้งในด้านกาลเวลาและในด้านภูมิศาสตร์<sup>1</sup> กล่าวคือ ประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ เมื่อมีการพัฒนาความเจริญจนเกิด "สื่อสารมวลชน" ขึ้น ประเทศเหล่านี้มักจะยอมรับทฤษฎีนี้เกือบจะอัตโนมัติ ทฤษฎีนี้ได้สร้างรากฐานของการหนังสือพิมพ์ในสังคมสมัยใหม่หลายแห่งด้วยกัน และแม้ในสังคมซึ่งเลิกใช้ทฤษฎีไปแล้วก็ตาม แต่แนวความคิดและการปฏิบัติหลายประการของทฤษฎีนี้ยังคงมีอิทธิพลอยู่ในวงการรัฐบาลหลายแห่ง ซึ่งตามหลักการก็นับได้ว่าตั้งมั่นในหลักการของฝ่ายอิสรภาพนิยม

ในระยะเวลาเกือบสองร้อยปีภายหลังการแพร่หลายของกิจการพิมพ์หนังสือในโลกตะวันตก ทฤษฎีอำนาจนิยมได้เป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่าง

<sup>1</sup>เฟรด แอส ซีเบอร์ท, เชอดคอร์ท ทีเทอตัน, และวิลเบอร์ แชรรม, ทฤษฎีสื่อสารมวลชน แปลโดย เกษม ศิริสัมพันธ์ (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2513), หน้า 7.

กิจการหนังสือพิมพ์ถึงสังคมในสมัยนั้น ราชวงศ์ทิวดอร์ของอังกฤษ ราชวงศ์บูร์บงของฝรั่งเศส ราชวงศ์แฮปส์เบิร์กของสเปน และเกือบจะทั่วทั้งยุโรปตะวันตกต่างใช้หลักการสำคัญทาง ๆ ของสิทธิอำนาจนิยมเป็นรากฐานทางทฤษฎีในการกำหนดระบบการควบคุมหนังสือพิมพ์ของตน นอกจากนั้นหลักการของทฤษฎีนี้ยังได้ถูกนำมาดัดแปลงใช้ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกในเวลาต่อมาด้วย อาจกล่าวได้ว่าหลักการอำนาจนิยมได้ถูกใช้เป็นข้อกำหนดแบบแผนของการสื่อสารมวลชนในประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ในระยะเวลาด้านยาวนานกว่าทฤษฎีอื่น ๆ เกี่ยวกับการควบคุมหนังสือพิมพ์

ทฤษฎีอำนาจนิยมเป็นทฤษฎีเก่าที่สุด ถือกำเนิดขึ้นมาในสภาพสังคมทางอำนาจนิยมในปลายสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ คือ ภายหลังจากประติษฐเครื่องพิมพ์หนังสือได้ไม่นานนัก ตอนปลายสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ สังคมในสมัยนั้นมีความเชื่อกันว่าสิ่งจะไม่ได้เกิดจากประชาชนส่วนใหญ่ แต่เกิดจากนักปราชญ์เพียงไม่กี่คนซึ่งอยู่ในสถานะที่จะชี้ทางและนำเพื่อนร่วมสังคม ฉะนั้น สิ่งจะจึงต้องรวมอยู่ในกลุ่มยแห่งอำนาจ คือผู้ปกครองประเทศซึ่งก็คือกษัตริย์ หรือรัฐนั่นเอง ด้วยเหตุนี้หนังสือพิมพ์จึงปฏิบัติหน้าที่จากเบื้องบนลงมา ผู้ปกครองประเทศในสมัยนั้นใช้หนังสือพิมพ์สำหรับป่าวร้องให้ประชาชนทราบถึงเรื่องราวที่ผู้ปกครองประเทศคิดว่า ประชาชนควรทราบ และนโยบายที่คิดว่าประชาชนควรจะสนับสนุน กษัตริย์ในราชวงศ์ทิวดอร์ และราชวงศ์สจวร์ตของอังกฤษถือว่า หนังสือพิมพ์เป็นของราชบัลลังก์ ฉะนั้น จึงจำต้องสนับสนุนนโยบายของกษัตริย์ ในกรณีพิเศษเท่านั้นที่จะมีการอนุญาตให้หนังสือพิมพ์เป็นของเอกชน และการอนุญาตนี้ย่อมถูกถอดถอนได้ในเมื่อเห็นว่าไม่ได้มีการปฏิบัติตามพันธะในการสนับสนุนนโยบายของพระมหากษัตริย์ ดังนั้นการหนังสือพิมพ์จึงเป็นเสมือนหนึ่งขอตกลงระหว่างแหล่งอำนาจกับผู้พิมพ์ ในทำนองว่าผู้ทรงอำนาจให้สิทธิผูกขาดและผู้พิมพ์ต้องให้ความสนับสนุนแก่ผู้ทรงอำนาจ แต่ผู้ทรงอำนาจยังถือสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายในการออกใบอนุญาตและสิทธิในการตรวจข่าวในบางกรณี เป็นที่เห็นได้ชัดว่าแนวความคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ทำนองนี้ปฏิเสธสิ่งซึ่งในปัจจุบันถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของหนังสือพิมพ์ นั่นคือ การควบคุมรัฐบาล ทฤษฎีการหนังสือพิมพ์ทำนองนี้คือทฤษฎีที่ว่าหนังสือพิมพ์เป็นผู้รับใช้รัฐ และต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับเนื้อหาที่ตีพิมพ์ต่อผู้ทรงอำนาจซึ่งถือบังเหียนเป็นรัฐบาลอยู่ในขณะนั้น ฉะนั้น

หลักการดังกล่าวจึงเป็นรากฐานของระบบการควบคุมหนังสือพิมพ์

เหตุที่ทฤษฎีอำนาจนิยมมีแนวความคิดเช่นนี้ก็เพราะ ทฤษฎีโคกก็ตามที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสื่อสารมวลชนกับสังคม ทฤษฎีนั้นยอมทองถูกกำหนดโดยข้อสมมติฐานทางปรัชญาเกี่ยวกับมนุษย์และรัฐ ข้อสมมติฐานต่าง ๆ เหล่านี้อาจแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้คือ<sup>1</sup> (1) ลักษณะของมนุษย์ (2) ลักษณะของสังคมและของรัฐ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับรัฐ และ (4) ลักษณะของความรู้และสัจจะ

ทฤษฎีอำนาจนิยมเกี่ยวกับหน้าที่และจุดมุ่งหมายของสังคมยอมรับข้อสมมติฐานดังกล่าวข้างต้นในประการแรกถือว่า มนุษย์อาจบรรลุความสมบูรณ์เต็มที่ใดก็ตองเป็นสมาชิกของสังคม ในฐานะเป็นปัจเจกชนชอบเขตของกิจกรรมของมนุษย์ยอมถูกจำกัดอย่างมากมายแต่ตรงกันข้าม กลุ่มของมนุษย์หรือสังคมยอมมีความสำคัญมากกว่าความสำคัญของปัจเจกชน ทั้งนี้ เพราะมนุษย์แต่ละคนจะสามารถบรรลุความมุ่งประสงค์ของตนใดก็ตอเมื่อใดมารวมกลุ่มกันแล้วเท่านั้น

ทฤษฎีนี้ยอมจะนำไปสู่ข้อสันนิษฐานที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลยว่า รัฐซึ่งเป็นการแสดงออกที่สูงที่สุดของการรวมกลุ่มของมนุษย์ยอมตองมาก่อนปัจเจกชนในค่านำหนักของคุณค่าต่าง ๆ ทั้งนี้ เพราะถ้าปราศจากรัฐแล้ว มนุษย์ยอมไม่สามารถที่จะสร้างเสริมตนเองให้มีคุณลักษณะเป็นมนุษย์ผู้เจริญ บั้จเจกชนยอมตองพึ่งพาอาศัยรัฐเพื่อบรรลุถึงจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ของตนในรัฐและโดยผ่านทางรัฐเท่านั้น ถ้าปราศจากรัฐมนุษย์ก็ยังคงเป็นสัตว์โลกที่ป่าเถื่อน<sup>2</sup>

ฉะนั้น รัฐจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเพื่อความสมบูรณ์ของมนุษย์ ข้อสมมติฐานดังกล่าวจึงดองเอยเป็นข้อสรุปพื้นฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะของรัฐ รัฐเองเป็นจุดรวมยอดของคุณลักษณะอันพึงปรารถนาทุกประการ รัฐไ้รับมอบหมายอำนาจให้เป็นผู้ตัดสินชี้ขาดจุดมุ่งหมายต่าง ๆ และวิธีการอันจะบรรลุถึงจุดหมายต่าง ๆ ดังกล่าวด้วยกรรมวิธีซึ่งมนุษย์ไม่อาจวิเการะห้ได้อย่างดองแท้เสมอไป

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

<sup>2</sup> เรื่องเดียวกัน.



ประการสุดท้ายในปัญหาพื้นฐานที่จะต้องขบคิดให้ลึกซึ้งเกี่ยวกับลักษณะของความรู้  
 คคืออำนาจนิยม ก็ให้คำตอบไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ความรู้ยอมรับจะขึ้นมากับการใช้  
 สติปัญญา มนุษย์เราแตกต่างกันอย่างมากมาในเรื่องความสามารถในการใช้สติปัญญาและใน  
 เรื่องความพากเพียรในการใช้ปัญญา เมื่อมีความแตกต่างกันเช่นนี้ ก็ควรที่จะรับรองความ  
 แตกต่างดังกล่าวในโครงสร้างทางสังคม "นักปราชญ์" ผู้สามารถในการวิเคราะห์และรวบรวม  
 ความรู้ ควรจะได้เป็นผู้นำในสังคมซึ่งมีรูปแบบที่แน่นอน หรือถ้าจะมิได้เป็นหัวหน้าอย่าง  
 น้อยก็ควรจะได้เป็นพวกที่ปรึกษาของบรรดาผู้นำทั้งหลาย นอกจากความรู้ที่ได้มาจากการคลำใจ  
 ของสรรพสัตว์แล้ว ความรู้ทั้งหลายย่อมเกิดจากความพากเพียรไต่หาของมนุษย์เอง และวิธี  
 ที่ดีที่สุดที่จะใช้ความพากเพียรไต่หานี้ เพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมก็โดยการใช้ความพากเพียรนี้  
 ผ่านทางรัฐ ความรู้ที่รวบรวมและพัฒนามาได้โดยวิธีการนี้จะกลายมาเป็นมาตรฐานสำหรับ  
 สมาชิกทั้งหมดของสังคม และมีคุณลักษณะวิเศษเด็ดขาดจนทำให้การเปลี่ยนแปลงทั้งหลายเป็น  
 สิ่งที่ไม่น่านิยม และความยึดมั่น หรือความสืบเนื่องกลายเป็นคุณธรรมในตัวของมันเอง  
 นอกจากนี้ทฤษฎีของนักอำนาจนิยมยังต้องการความเป็นเอกภาพแห่งกิจกรรมเชิงปัญญา ทั้งนี้  
 เพราะรัฐจะสามารถดำเนินการจนประสบความสำเร็จเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมได้ก็ด้วยความ  
 เป็นเอกภาพนี้เท่านั้น นักอุดมคติในกลุ่มอำนาจนิยมอ้างว่าความเป็นเอกภาพดังกล่าวนี้เกิดจาก  
 ความตระหนักในหน้าที่ของแต่ละคนทอสังคม แต่ความเป็นจริงในเกือบจะทุกกรณีความเป็น  
 อันหนึ่งอันเดียวกันในทางความคิด หรือเอกภาพในเชิงปัญญา จะมีขึ้นได้ก็โดยการบังคับ และ  
 การควบคุมอย่างสม่ำเสมอเท่านั้น

#### ระบบการควบคุมต่าง ๆ ของฝ่ายอำนาจนิยม

ทฤษฎีอำนาจนิยมถือว่า หนังสือพิมพ์เป็นผู้รับใช้รัฐ หนังสือพิมพ์เป็นของราชบัลลังก์  
 ฉะนั้น จึงจำต้องสนับสนุนนโยบายของกษัตริย์ ในกรณีพิเศษเท่านั้นที่จะมีการอนุญาตให้หนังสือ  
 พิมพ์เป็นของเอกชน ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้เกิดการหาวิธีการซึ่งจะใช้ได้ผลในการตั้งรั้งและ  
 ควบคุมสื่อมวลชนซึ่งดำเนินการโดยเอกชน

ในสมัยแรก ๆ รัฐบาลใช้วิธีการควบคุมหนังสือพิมพ์ด้วยการให้ "ใบอนุญาต" หรือบางทีเรียกว่า "สิทธิบัตร" แก่บุคคลบางคนให้ดำเนินการกิจการหนังสือพิมพ์ โดยเลือกพิจารณาให้ใบอนุญาตแก่ผู้ซึ่งยินดีที่จะตอบแทนการที่ตนได้รับอนุญาตให้เป็นผู้เสนอข่าวสาร กวขวางตกลงที่จะเสนอเรื่องราวเฉพาะที่เป็นที่สนับสุนนโยบายต่าง ๆ ของรัฐ ทอมา ระบบการให้สิทธิบัตรนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงขึ้นเป็นองค์การคอยตรวจตราควบคุม กิจการพิมพ์หนังสือ อีกวิธีหนึ่งซึ่งนิยมใช้กันแพร่หลายในเกือบทุกประเทศในยุโรปตะวันตก คือ ระบบการตรวจตราสิ่งพิมพ์แต่ละชิ้น ระบบนี้ในสมัยศตวรรษที่สิบเจ็ดและสิบแปดมักรวม เรียกว่า "การเซ็นเซอร์ (censorship)" ซึ่งบางทีอาจใช้ควบคู่ไปกับวิธีการให้มีการผูก ขาดในการพิมพ์นั่นเอง วิธีสุดท้ายที่ใช้กันทั่วไปในการควบคุมหนังสือพิมพ์ในบรรดาอำนาจ นิยม ก็คือ การดำเนินการฟ้องร้องในศาลสถิตยุติธรรมในข้อหาว่ากระทำผิดบัญญัติของ กฎหมาย มีประเพณีทางกฎหมายที่มักใช้เป็นข้อกล่าวหาว่าดำเนินคดีแก่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่า เผยแพร่ข่าวสารและความคิดเห็นเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ทรงอำนาจสองประการคือ ความผิดฐาน กบฏ (treason) และความผิดฐานยุยงให้เกิดความกระด้างกระเดื่องในบ้านเมือง (sedition)

## 2. ทฤษฎีอิสระภาพนิยม

ทฤษฎีอิสระภาพนิยมมีสมมติฐานว่า หนังสือพิมพ์มิใช่เป็นเครื่องมือของรัฐ แต่ หนังสือพิมพ์เป็นผู้ร่วมมือในการแสวงหาความจริง โดยจะต้องเป็นตลาดเสรีสำหรับความคิดเห็น และข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทางการเมืองและทางสังคมด้วยการเสนอหลักฐานและแนวความคิดทุกแง่มุม ฉะนั้น จึงมีความจำเป็นที่หนังสือพิมพ์จะต้องมี เสรีภาพเป็นอิสระจากการควบคุมและไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของรัฐบาล เพื่อเปิดโอกาสให้สังคม ปรากฏขึ้นมา

ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากหลักการอิสระภาพนิยมซึ่งวิวัฒนาการขึ้นมาในคริสต์ ศตวรรษที่สิบเจ็ดและสิบแปด หลักการต่าง ๆ ของปรัชญาฝ่ายอิสระภาพนิยมก็เช่นเดียวกับ คติอำนาจนิยม คือมีรากฐานมาจากข้อเฉดในปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะของมนุษย์

ลักษณะของสังคม และลักษณะความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสังคม ลักษณะของความรู้และของสัจจะ  
 แมวามรรคานักปราชญ์ฝ่ายอิสรภาพนิยมมักมีความเห็นแตกแยกกันมากมายก็ตาม แต่ท่านเหลา  
 นั้นต่างก็ยังมีคัมภีร์ในหลักการร่วมกันหลายประการ จนอาจจัดใ้รวมอยู่ในระบบปรัชญาเกี่ยว  
 กัน

นักปรัชญาฝ่ายอิสรภาพนิยมถือว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผลและเป็นจุดมุ่งหมาย  
 ในตนเอง ความสุขและความสบายของปัจเจกชนย่อมเป็นเป้าหมายของสังคม มนุษย์ต่างกับสัตว์  
 โลกชั้นต่ำอื่น ๆ ตรงที่ว่า มนุษย์มีความสามารถในการใช้ความคิด การจำ การใช้ประโยชน์  
 จากประสบการณ์ของตน และการรู้จักสรุปความคิดเป็นข้อยุติได้ มนุษย์เป็นส่วนสำคัญที่สุดของ  
 อารยธรรมและเป็นผู้สร้างอารยธรรมขึ้น ดังนั้น ความสมบูรณ์ของปัจเจกชนจึงเป็นเป้าหมาย  
 อันสูงสุด เป็นเป้าหมายของมนุษย์ของสังคมและของรัฐ<sup>1</sup>

นักอิสรภาพนิยมเห็นพ้องตรงกันว่า หน้าที่สำคัญของสังคมก็คือส่งเสริมผลประโยชน์  
 ต่าง ๆ ของสมาชิกแต่ละคนของสังคม<sup>2</sup> นักปราชญ์ฝ่ายอิสรภาพนิยมทางปฏิเสขออย่างเข้มแข็ง  
 ว่า รัฐมิใช่การแสดงออกอันสูงสุดของความเพียรพยายามของมนุษย์ แมว่ารัฐจะเป็นสิ่งอันมี  
 คุณประโยชน์และจำเป็น แต่รัฐดำรงอยู่ก็เพื่อเป็นหนทางให้ปัจเจกชนได้บรรลุถึงความสามารถ  
 อันแท้จริงของตน ถ้ารัฐไม่สามารถสนองจุดมุ่งหมายนี้ได้ รัฐก็ยอมเป็นสิ่งบกพร่องอันควรจำกัด  
 หรือแก้ไขอย่างใหญ่หลวง ปรัชญาอิสรภาพนิยมไม่ยอมรับข้อเสนอที่ว่าสังคมเป็นสภาพสมบูรณ์  
 ต่างหาก ซึ่งมีความสำคัญมากยิ่งไปกว่าปัจเจกชนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม

ทฤษฎีอิสรภาพนิยมที่เกี่ยวกับลักษณะของความรู้และลักษณะของสัจจะมีความคล้าย  
 คลึงกับหลักต่าง ๆ ทางเทววิทยาของศาสนาคริสต์ในยุคนั้น พระผู้เป็นเจ้าประทานพลัง  
 ของเหตุผลให้แก่มนุษย์ เช่นเดียวกับที่พระองค์ประทานความรู้ลึกซึ้งชอบชั่วดีให้แก่มนุษย์ ควบ  
 เหตุนี้มนุษย์ย่อมสามารถบรรลุถึงความรู้ในได้กรอบ ๆ ทั่วไ้ควบความเพียรของตนเอง

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 31 - 32.

<sup>2</sup> เรื่องเดียวกัน.



ฉะนั้น สัจจะย่อมเป็นสิ่งซึ่งอาจค้นพบได้แน่นอนและปรากฏแก่มนุษย์ผู้ใช้ความคิดทุกคน มีหลักความคิดที่เชื่อว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติย่อมอาจอธิบายได้อย่างกระจ่างชัดด้วยการทดสอบทางวัตถุ บรรดานักปรัชญาฝ่ายอิสระภาพนิยมยึดถือหลักความคิดดังกล่าวเป็นแนวทางในการศึกษาหาความรู้ในด้านอื่น ๆ ทุกสาขา ถึงแม้ว่าวิถีทางอันนำไปสู่สัจจะจะต้องผ่านการگذนกรองด้วยการโต้เถียงและโต้แย้ง แต่วิถีทางดังกล่าวย่อมนำไปสู่สิ่งซึ่งมนุษย์ผู้ใช้เหตุผลอาจพิสูจน์ได้แน่นอนและเป็นสิ่งที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

### พัฒนาการของคตินิสรภาพนิยม

Harold Laski ผู้แต่งหนังสือ The Rise of European Liberalism อันเป็นตำราทางประวัติศาสตร์อันมีชื่อเสียงในเรื่องการวิเคราะห์คตินิสรภาพนิยมของตะวันตก ได้กล่าวไว้ว่า "ปรัชญาทางสังคมมักเป็นผลของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ฉะนั้น การที่จะเข้าใจปรัชญานั้นโดยมต้องมีความเข้าใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของปรัชญานั้นเสียก่อน"<sup>1</sup> การค้นพบต่าง ๆ ทางภูมิศาสตร์ในคริสต์ศตวรรษที่สิบหกขยายทัศนะของมนุษย์ให้กว้างขวางขึ้น มีผลทำให้การค้าขายขยายตัว การที่โคปัมและรัฐจักรชาวต่างชาติต่างภาษาคดอคนชนบรรมนิยมต่างประเทมากยิ่งขึ้นได้ทำลายทัศนคติดั้งเดิมต่าง ๆ ลงเป็นอย่างมาก การค้นพบทางวิทยาศาสตร์และภูมิศาสตร์มีอิทธิพลเหนือแนวความคิดของมนุษย์ในข้อที่เน้นให้เห็นว่า จักรวาลมีกฎเกณฑ์ตามหลักของเหตุผลและอาจมีทางที่จะเข้าใจได้ด้วยการใช้ความพยายามในการวิเคราะห์

การปฏิรูปศาสนา (Reformation) เป็นการขัดแย้งทั้งในด้านทางศาสนาและการเมือง เหตุการณ์ครั้งนี้ก็พลอยเป็นแหล่งกำเนิดของคตินิสรภาพนิยมของตะวันตกด้วย เหตุอีกข้อหนึ่งซึ่งทำให้มีผลเกี่ยวกับการพัฒนาคตินิสรภาพนิยมก็คือ การกำเนิดชนชั้นกลางในประเทศส่วนใหญ่ในยุโรปตะวันตก ผลประโยชน์ต่าง ๆ ของชนชั้นพ่อค้าซึ่งกำลังเจริญงอกงามได้เรียกร้องใหญ่กิจการแตกแยกต่าง ๆ ทางศาสนา และยิ่งเรียกร้องให้

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

จำกัดพระราชอำนาจต่าง ๆ ของกษัตริย์และอภิสิทธิ์ของพวกเขาและขุนนาง

การเจริญเติบโตของหลักประชาธิปไตยทางการเมืองและเสรีภาพทางศาสนา การขยายตัวของการค้าและการท่องเที่ยวอย่างเสรี การยอมรับเศรษฐกิจระบบเสรีนิยม และบรรยากาศทางปรัชญาทั่วไปของยุคแห่งความรุ่งเรือง (The Enlightenment) สิ่งเหล่านี้ได้ทำลายคติทางอำนาจนิยม และส่งเสริมให้เกิดแนวความคิดใหม่เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ ทฤษฎีอิสรภาพนิยมเริ่มก่อตัวขึ้นมาในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่สิบเจ็ด และเกิดเป็นรูปปรอยแน่นอนในคริสต์ศตวรรษที่สิบแปดและเฟื่องฟูในคริสต์ศตวรรษที่สิบเก้า

ทฤษฎีอิสรภาพนิยมกลับตำแหน่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับรัฐในทางทฤษฎีอำนาจนิยมเสียใหม่ ตามแนวความคิดใหม่นี้มนุษย์มิได้เป็นสัตว์โลกที่ต้องการที่พึ่งพิง ซึ่งจะต้องถูกชักนำและชี้ทางให้ แต่กลับเป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผลสามารถแยกตัวออกจากความเท็จได้ ด้วยตนเอง สามารถแยกแยะระหว่างทางที่และทางชั่วในเมื่อเผชิญกับหลักการที่ขัดแย้งกันและทางเลือกต่าง ๆ กัน สัจจะไม่ได้อาศัยความเป็นสิ่งจำกัดอยู่เฉพาะในวงของผู้มีอำนาจเท่านั้น แต่สิทธิในการแสวงหาสัจจะกลับเป็นสิทธิตามธรรมชาติ<sup>1</sup> และสิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งก็คือ ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากปรัชญาที่เกี่ยวกับสิทธิตามธรรมชาติของ จอห์น ล็อก ซึ่งถือว่า "เสรีภาพเป็นแก่นสำคัญของธรรมชาติของมนุษย์" ในแนวความคิดเช่นนี้หนังสือพิมพ์จึงมิใช่เป็นเครื่องมือของรัฐบาล แต่หนังสือพิมพ์คือ "ผู้ร่วมในการแสวงหาสัจจะ" โดยช่วยในการกระบวนกรแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทางการเมืองและสังคมด้วยการเสนอหลักฐานและแนวความคิดทุกแง่มุม เพื่อใช้เป็นรากฐานของการที่จะตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย จากลักษณะสำคัญของกระบวนการดังกล่าว จึงจำเป็นที่หนังสือพิมพ์จะต้องเป็นอิสระจากการควบคุมและอิทธิพลของรัฐบาลเพื่อเปิดโอกาสให้สัจจะหลุดขึ้นมา รัฐบาลตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลมักเป็นฝ่ายที่มีผลประโยชน์เกี่ยวพันกับเรื่องที่มีข้อขัดแย้งกันอยู่ ฉะนั้น รัฐบาลก็ไม่สมควรมีข้อได้เปรียบที่จะเป็นฝ่ายเกี่ยวที่เข้าถึงสาธารณชนซึ่งจะเป็นผู้ชี้ขาดในที่สุด ความคิดเห็นต่าง ๆ จะต้องมีทางแสดงออกได้โดยเสรี จะต้องมี "ตลาดเสรี" สำหรับความคิดเห็นและข้อเท็จจริง

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

ต่าง ๆ ไม่ว่าจะคนกลุ่มน้อยหรือคนกลุ่มข้างมาก คนปราศจากอำนาจ หรืออยู่ทรงอำนาจ ต่างจะต้องมีทางเข้าถึงหนังสือพิมพ์ใดเท่าเทียมกัน นอกจากนั้นรัฐบาลก็ไม่บังคับว่าจะมีสิทธิหรืออำนาจที่จะเข้าแทรกแซงในการเสนอข้อโต้เถียงของฝ่ายตรงกันข้าม ฉะนั้น จึงมีการกำหนดหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในฐานะเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีหน้าที่ดูแลมิให้รัฐบาลล่วงเกินขอบเขตหน้าที่ของตนออกมา เจฟเฟอร์สัน ไลดกล่าวไว้ว่า "หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ควบคุมรัฐบาลซึ่งไม่มีสถาบันอื่น ๆ ที่อาจกระทำหน้าที่นี้ได้"<sup>1</sup>

นักทฤษฎีอิสระภาพนิยมถือว่า บรรดาเสียงของหนังสือพิมพ์ย่อมแตกแยกกันมากมาย ฉะนั้น ชาวสารข้อเท็จจริงที่ไปถึงสาธารณชนบางเรื่องจึงอาจผิดพลาด หรือความคิดเห็นบางประการอาจไม่สมเหตุผลผลก็เป็นได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม รัฐไม่มีสิทธิที่จะจัดการเรื่องของรัฐ เห็นว่าผิดพลาดหรือไม่สมเหตุผลเหล่านั้น เพราะถ้ารัฐล่วงเกินทำเช่นนั้นแล้ว ก็ย่อมจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่รัฐจะกดขี่ปิดบังเรื่องราวซึ่งวิพากษ์วิจารณ์รัฐเอง หรือเรื่องซึ่งไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของบรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลนั่นเอง ฉะนั้น วิธีการที่เหมาะสมก็คือ ปล่อยให้สาธารณชนทั่วไปได้รับข่าวสารและความคิดเห็นต่าง ๆ อย่างท่วมท้น บางเรื่องอาจเป็นจริง บางเรื่องอาจเท็จ และบางเรื่องอาจมีทั้งเรื่องจริงและความเท็จปะปนกัน ในที่สุดสาธารณชนย่อมจะย่อยสิ่งเหล่านี้ได้เองทั้งหมด กล่าวคือ ละทิ้งสิ่งซึ่งไม่ตองควยสาธารณประโยชน์ และยอมรับสิ่งซึ่งสนองความต้องการต่าง ๆ ของปัจเจกชนและสังคม กระบวนการเช่นนี้รัฐจักกันทั่วไปว่าเป็นกระบวนการ "พิสูจน์ตนเองของสังคม"

ในเรื่องเสรีภาพในการแสดงออกของหนังสือพิมพ์ บรรดานักปรัชญาฝ่ายอิสระภาพนิยมทางเห็นพ้องต้องกันว่า เสรีภาพในการแสดงออกไม่ใช่เป็นสิ่งสูงสุดเด็ดขาด แต่จะต้องมีข้อจำกัด ถ้าเช่นนั้นแล้วจะกำหนดข้อจำกัดอย่างไรในกรอบของประชาธิปไตยจึงจะไม่ละเมิดต่อหลักการของฝ่ายอิสระภาพนิยม แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าไม่ได้เคยมีผู้ใดตั้งหลักการที่จะช่วยตอบปัญหาข้อนี้ไว้

<sup>1</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า 41.



### 3. ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคม

ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมมีสมมติฐานสำคัญว่า หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องมีเสรีภาพเช่นเดียวกับทฤษฎีอิสรภาพนิยม แต่เสรีภาพนั้นย่อมต้องมีพันธะต่าง ๆ ผูกพันอยู่ และหนังสือพิมพ์ซึ่งมีสถานะอภิสิทธิ์ในลักษณะการปกครอง ต้องมีพันธะที่จะมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่จะดำเนินการในหน้าที่สำคัญบางประการของสื่อสารมวลชนในสังคมปัจจุบัน<sup>1</sup>

ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปจากทฤษฎีอิสรภาพนิยมบริสุทธิ์และได้เกิดทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมของหนังสือพิมพ์ขึ้น ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมมิใช่ทฤษฎีที่คิดขึ้นใหม่ หากแต่เป็นเพียงการพัฒนาและดัดแปลงทฤษฎีอำนาจนิยม ฉะนั้น ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมจึงมีลักษณะเป็นการผสมผสานแนวความคิดใหม่เข้าไปแก้ไขต่อเติมกับทฤษฎีเก่าอยู่เป็นอย่างมาก ระบบอิสรภาพนิยมจะสามารถสนองความต้องการต่าง ๆ ของสังคมได้เพียงใด ขึ้นอยู่กับว่าหนังสือพิมพ์จะยอมรับรู้อาการความรับผิดชอบต่าง ๆ ของตน จะต้องเป็นรากฐานของนโยบายในการดำเนินงานของตนเพียงใด ถ้าหนังสือพิมพ์ไม่ยอมรับความรับผิดชอบต่าง ๆ ของตนแล้ว ก็จะต้องมีองค์การอื่นมาดูแลในหน้าที่สำคัญต่าง ๆ ของสื่อสารมวลชนดำเนินไปด้วยดี

หน้าที่ต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ตามทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมโดยพื้นฐานก็เหมือนกับหน้าที่ต่าง ๆ ตามทฤษฎีอิสรภาพนิยม เมื่อทฤษฎีนี้เจริญงอกงามขึ้นได้มีการกำหนดภาระไว้ 6 ประการสำหรับหนังสือพิมพ์คือ<sup>2</sup> (1) สนับสนุนระบบการเมืองด้วยการเสนอข่าวสาร การอภิปราย และโต้แย้งเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของส่วนรวม (2) เพิ่มพูนสติปัญญาของสาธารณชน เพื่อให้มีความสามารถปกครองตนเอง (3) ปกป้องสิทธิต่าง ๆ ของปัจเจกชนด้วยการทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมรัฐบาล (4) สนับสนุนระบบเศรษฐกิจ สำหรับข้อนี้หน้าที่สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์ก็คือจัดใหญ่ซื้อและซื้อขายสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้มา

<sup>1</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า 58.

<sup>2</sup>เรื่องเดียวกัน.

พบกันด้วยการใช้สื่อในการโฆษณา (5) ให้ความบันเทิง (6) รักษาฐานะในทางการเงิน  
 ของตนเองให้มั่นคงพอที่จักได้เป็นเสรีจากความกดดันต่าง ๆ ของบรรดากลุ่มผลประโยชน์  
 กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมโดยทั่วไปยอมรับหน้าที่ทั้ง 6 ประการนี้ แต่  
 ทฤษฎีนี้สะท้อนให้เห็นความไม่พึงพอใจในการตีความหมายของหน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้ของเจ้า  
 ของและผู้ดำเนินการบางคนของสื่อมวลชน และในวิธีการที่หนังสือพิมพ์ได้ปฏิบัติหน้าที่เหล่านี้  
 ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมยอมรับบทบาทของหนังสือพิมพ์ในการสนับสนุนระบบการเมือง  
 ในการเพิ่มพูนสติปัญญาของสาธารณชน ในการปกป้องอิสรภาพต่าง ๆ ของปัจเจกชน แต่  
 ได้โต้แย้งว่า หนังสือพิมพ์ยังบกพร่องในการปฏิบัติภารกิจเหล่านี้ ทฤษฎีนี้ยอมรับบทบาทของ  
 หนังสือพิมพ์ในการสนับสนุนระบบเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่ยอมรับว่า ภาระนี้จะสำคัญกว่าหน้าที่อื่น ๆ  
 เช่น หน้าที่ในการสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตยและเพิ่มพูนสติปัญญาของสาธารณชน  
 ทฤษฎีนี้ยอมรับบทบาทของหนังสือพิมพ์ในการให้ความบันเทิง แต่มีเงื่อนไขว่าการบันเทิงจะ  
 ต้องเป็นการบันเทิงที่ดี ทฤษฎีนี้ยอมรับความจำเป็นที่หนังสือพิมพ์จักต้องเป็นสถาบันที่สามารถ  
 เลี้ยงตัวเองได้ทางการเงิน แต่ถามีความจำเป็นแล้ว ทฤษฎีนี้อาจถือเป็นข้อยกเว้นว่าสื่อมวล  
 ชนบางประเภทไม่ควรจะต้องแสวงหารายได้โดยตนเองในตลาด

#### การพัฒนาการของทฤษฎีนี้

ในปัจจุบันบรรณาธิการและผู้พิมพ์โฆษณาหลายคนได้ตระหนักว่าสภาพต่าง ๆ ของ  
 คริสต์ศตวรรษที่ยี่สิบ เรียกร้องให้สื่อมวลชนมีความรับผิดชอบทางสังคมในแนวใหม่และแตกต่าง  
 ไปจากเดิม ทฤษฎีนี้กำเนิดมาจากหลายสิ่งด้วยกัน กล่าวคือ การปฏิวัติทางเทคนิคและการ  
 อุตสาหกรรม เศรษฐกิจเกี่ยวกับการหนังสือพิมพ์ บรรยากาศทางปัญญาในแนวใหม่ การ  
 พัฒนาทางความสำนึกในวิชาชีพของวงการหนังสือพิมพ์ และประการสุดท้ายซึ่งถือว่าเป็นประการ  
 สำคัญของการกระตุ้นให้เกิดทฤษฎีนี้ก็คือ แนวความคิดของคณะกรรมการวิชาการ ว่าควยเสรีภาพ



หนังสือพิมพ์ (Commission on Freedom of the Press)<sup>1</sup> ซึ่งเป็นคณะกรรมการ  
ของสหรัฐอเมริกาทำการศึกษาในเรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์

การปฏิวัติทางเทคนิคและอุตสาหกรรม ได้ก่อให้เกิดสื่อมวลชนใหม่ ๆ ขึ้น คือ  
ภาพยนตร์ วิทยุและโทรทัศน์ และยังเพิ่มขยายขนาด ความรวดเร็วและประสิทธิภาพให้กับ  
สื่อมวลชนแบบเก่า ความเจริญทางอุตสาหกรรมทำให้มีการขยายโฆษณาสินค้า ซึ่งได้กลายมา  
เป็นพลังสำคัญที่สนับสนุนหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ยังเกิดการขยายตัวของสังคมนคร  
(urbanization) ทำให้คนมาอยู่รวมกันมาก หนังสือพิมพ์จึงจำหน่ายได้สูง การหนังสือพิมพ์  
จึงขยายตัวขึ้น แต่ในขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์ก็อยู่ใต้อการควบคุมของผู้เป็นเจ้าของไม่กี่ราย  
เพราะต้นทุนการผลิตสูง เมื่อหนังสือพิมพ์กลายเป็นสถาบันใหญ่และแพร่หลาย จึงตกเป็นเป้า  
ของการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากมาย เสี่ยงวิพากษ์วิจารณ์ในทำนองว่า หนังสือพิมพ์ตกอยู่  
ใต้อิทธิพลของวงการธุรกิจใหญ่ บางกรณียอมให้โฆษณาควบคุมนโยบายและเนื้อหาของ  
หนังสือพิมพ์ ใช้อำนาจอันมหาศาลเพื่อประโยชน์ของตนเอง ชักชวนการเปลี่ยนแปลงทาง  
สังคม ก่อให้เกิดอันตรายต่อศีลธรรมของสาธารณชน มีการดองละเมิดเรื่องส่วนตัวของ  
ปัจเจกชนโดยปราศจากเหตุผลอันยุติธรรม เสี่ยงวิจารณ์เหล่านี้บางครั้งก็เป็นทำนองอยู่  
เรียกร้องให้รัฐบาล เข้าควบคุม ส่วนบรรยากาศเชิงปัญญาในแนวใหม่มีที่ท้าวว่าจะหักล้าง  
ทฤษฎีอิสระภาพนิยม แนวความคิดของยุคหนึ่งสมัยหนึ่งยอมเป็นไปตามที่เสนอโลกภายนอก  
ของบรรดาบุคคลที่รับการศึกษาดีของสังคม ทฤษฎีอิสระภาพนิยมมีรากฐานมาจากปรัชญาที่  
เกี่ยวกับสิทธิตามธรรมชาติของจอห์น ล็อก ซึ่งถือว่า "เสรีภาพเป็นแก่นสำคัญของธรรมชาติ

<sup>1</sup>คณะกรรมการเสรีภาพหนังสือพิมพ์นี้ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า คณะกรรมการ  
ฮัทชินส์ (Hutchins Commission) เป็นคณะกรรมการในสหรัฐอเมริกาตั้งขึ้นเมื่อ  
ค.ศ. 1942 เพื่อศึกษาปัญหาเสรีภาพหนังสือพิมพ์ในอเมริกา มีศาสตราจารย์ โรเบิร์ต  
ฮัทชินส์ (Robert M. Hutchins) ซึ่งขณะนั้นเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยชิคาโก เป็น  
ประธาน คณะกรรมการคณะนี้ จึงได้รับสมญานามว่า คณะกรรมการฮัทชินส์ตามนาม  
ของประธาน.

ของมนุษย์" การจัดการแทรกแซงรัฐบาลให้น้อยที่สุดจากหลักการเศรษฐกิจของฝ่ายสำนักคลาสสิก และกระบวนการที่ผู้จนคนเองของตัวจะจากหลักการของ จอห์น มิลตัน ตลอดจนรากฐานต่าง ๆ ทางปรัชญาของทฤษฎีดั้งเดิมก็ดี นับว่าใกล้เคียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับทฤษฎีที่เน้นหนักในสภาพรวมของสังคมมากกว่าที่จะสอดคล้องกับทฤษฎีฝ่ายปัจเจกชนนิยม ซึ่งเป็นคนเคาของระบบอิสระภาพนิยม ทฤษฎีทั้งสองนี้มีผลต่าง ๆ ในทางความหมายที่สำคัญเกี่ยวกับหน้าที่ของการหนังสือพิมพ์และวิถีทางที่หนังสือพิมพ์จักต้องสนองหน้าที่เหล่านั้น ทฤษฎีปัจเจกชนนิยม ถือเป็นข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่า ปัจเจกชนมาก่อนสังคม ตรงกันข้ามทฤษฎีเชิงสภาพรวมถือว่า สังคมมาก่อนปัจเจกชน<sup>1</sup> ถ้าพิจารณาไปตามหลักเหตุผลจนถึงที่สุดแล้ว ทฤษฎีเชิงสภาพรวมก็ไคแก่ลัทธิเบ็คเสรีนิยม เช่น ลัทธิฟาสซิสต์ และลัทธิคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตาม สังคมที่ถือตามแนวหลักการของทฤษฎีปัจเจกชนนิยม ก็อาจยอมรับบางส่วนของทฤษฎีเชิงสภาพรวมได้ ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมก็เป็นส่วนหนึ่งของการผสมผสานทางแนวความคิดในทำนองดังกล่าว และกลับถือว่า ความรับผิดชอบทางสังคมของสื่อมวลชนย่อมเป็นเครื่องป้องกันต่อต้านลัทธิเบ็คเสรีนิยม ในศตวรรษที่ยี่สิบกิจการหนังสือพิมพ์ไคเริ่มดึงดูดบุคคลที่มีการศึกษาและมีหลักการมั่นคง เข้ามาร่วมงานบุคคลเหล่านี้ไคกำหนดมาตรฐานอาชีพของตนไว้สูง และพยายามที่จะปฏิบัติให้ไคตามมาตรฐานดังกล่าว ประกอบกับความก้าวหน้าในค่านความสำคัญของวิชาชีพซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการศึกษาวิชาการวารสารศาสตร์ในมหาวิทยาลัย ซึ่งเริ่มปรากฏขึ้นในระยะสองสามปีแรกของคริสต์ศตวรรษนี้ จึงก่อให้เกิดแนวความคิดใหม่ขึ้นกับบรรดาเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ไคเริ่มคิดกันว่าตนควรจะต้องมีความรับผิดชอบบางประการต่อสังคม

แม้ว่าทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคมจะมีต้นกำเนิดมาจากหลายถึงหลายอย่างดังที่ไคกล่าวมา แต่ที่ถือไคว่าเป็นคนกำเนิดสำคัญก็คือ แนวความคิดที่เผยแพร่อยู่ในเอกสารที่ปรากฏออกมาหลังสงครามโลกครั้งที่สองของคณะกรรมการว่าด้วยเสรีภาพหนังสือพิมพ์

<sup>1</sup>เฟรค เอส ซีเบอร์ท, เรอดอร์ พีเทอตัน, และวิลเบอร์ แชรม, ทฤษฎีสื่อสารมวลชน, หน้า 65.





หรืออยู่เบื้องหลังข้อเท็จจริงนั้นด้วย การที่จะเสนอข่าวโดยรวมถึงการเสนอสิ่งที่จะที่อยู่เบื้องหลังข้อเท็จจริงหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "การเสนอข่าวแบบขยายความ" ซึ่งเป็นสิ่งที่กระทำไต่ยาก ทั้งนี้เพราะนักข่าวอาจนำความคิดเห็นและอคติต่าง ๆ ส่วนตัวไปวิเคราะห์ข่าวที่จะเสนอ หรืออีกประการหนึ่งก็คือ นักข่าวไมอาจจะทราบเรื่องต่าง ๆ ไต่ละเอียดทุกแง่มุมหรือไม่มีเวลาในการที่จะสืบสวนเรื่องราวไต่ตลอด ในเมื่อถูกเวลาบังคับให้ต้องทำข่าวเสนออยู่ตลอดเวลา

ประการที่สอง หนังสือพิมพ์จะต้องทำหน้าที่เป็น "เวทีของการแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อวิจารณ์" หมายความว่า วงการหนังสือพิมพ์จักต้องยอมเสนอเรื่องราวทัศนะต่าง ๆ ที่ขัดกับตน ทั้งนี้โดยมิต้องสละละทิ้งสิทธิของหนังสือพิมพ์นั้น ๆ ที่จะสนับสนุนความคิดเห็นของตน หนังสือพิมพ์จักต้องพยายามเป็นตัวแทนของทัศนะที่สำคัญทุกฝ่าย เหตุผลที่สนับสนุนข้อเรียกร้องข้อนี้ก็คือ หนังสือพิมพ์ที่ตกอยู่ในความควบคุมของชนกลุ่มน้อยมากขึ้นทุกที ฉะนั้น บั๊จเจกชนที่มีความคิดเห็นจะโง่เพียงเสี่ยงของคนเพียงอย่างเดียว แสดงความคิดเห็นให้เข้าสู่ประชาชนที่ตนต้องการนั้นไมอาจจะกระทำไต่

ประการที่สาม หนังสือพิมพ์จะต้องเสนอ "ภาพตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของสังคม" ข้อเรียกร้องประการนี้ต้องการให้หนังสือพิมพ์ถ่ายทอดภาพที่ถูกตองของกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มชาวจีน กลุ่มชาวนิโกร เพราะการตัดสินใจของคนเราเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยมักขึ้นอยู่กับว่า ภาพตามความรู้สึกเกี่ยวกับชนกลุ่มนั้นเป็นไปในค่านที่ไต่หรือไมไต่ ถ้าภาพที่เสนอนั้นผิดพลาดก็อาจทำให้การตัดสินใจผิดพลาดไต่ ข้อเรียกร้องอันนี้เกี่ยวเนื่องอย่างใกล้ชิดถึงข้อเรียกร้องสองข้อแรกที่กล่าวมาแล้วข้างตน

ประการที่สี่ หนังสือพิมพ์จะต้องรับผิดชอบ "จัดเสนอและให้ความกระจ่างเกี่ยวกับเป้าหมายและค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม" ข้อเรียกร้องอันนี้นักหนังสือพิมพ์ถือว่าเป็นหน้าที่ของบรรณาธิการอยู่แล้ว

ประการที่ห้า หนังสือพิมพ์จักต้องจัดให้มี "การเข้าถึงเรื่องราวต่าง ๆ ประจำวันไต่อย่างเต็มที่" ทุกวันนี้ประชาชนต้องการข่าวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ มากกว่าในยุคก่อน จึงจำเป็นที่จักต้องมีการเผยแพร่ข่าวและความคิดเห็นให้กว้างขวาง วิวัฒนาการในเรื่อง

แนวความคิดเกี่ยวกับ "เสรีภาพในเรื่องข่าวสาร" ทำให้นักข่าวชาวซาบซึ่งในความรู้สึกเรื่อง ความรับผิดชอบซึ่งถือว่า สาธารณชนมีสิทธิที่จะเข้าถึงข่าวสาร มีสิทธิป้องกันที่จะได้รับทราบ หนังสือพิมพ์เป็นตัวแทนของสาธารณชนที่จะขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งขวางกั้นการไหลของ ข่าวสาร

### เสรีภาพเชิงลบและเสรีภาพเชิงบวก

ทฤษฎีอิสระภาพนิยมกำเนิดมาจากแนวความคิดเกี่ยวกับอิสระภาพในเชิงลบซึ่งอาจ อธิบายได้ง่าย ๆ ว่าเป็น "เสรีภาพจาก" (freedom from) และอาจผูกให้แน่นอนลงไป ก็คือ "เสรีภาพจากข้อจำกัดภายนอก" (freedom from external restraint) ส่วนทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นตรงกันข้าม มีแนวความคิดในเรื่องอิสระภาพในเชิงบวก กล่าวคือ เป็น "เสรีภาพเพื่อ" (freedom for) ซึ่งยอมต้องการให้มีการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายอันพึงปรารถนา

เสรีภาพเชิงลบจะประสบความสำเร็จได้ก็ด้วยการ กำจัดข้อจำกัดต่าง ๆ เหนือมนุษย์ เท่านั้นก็เป็นการเพียงพอ และการกำจัดข้อจำกัดต่าง ๆ เหนือวงการหนังสือพิมพ์ยกเว้น ข้อจำเป็นบางประการก็เป็นการเพียงพอ แต่ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมมีความเห็นว่า เสรีภาพเชิงลบแบบบริสุทธ์นั้นไม่พอเพียงและไม่มีผลอย่างใด เป็นเสรีภาพที่มีแคบเสียเปรียบเสมือนกับการบอกโทษคน ๆ หนึ่งว่าเขามีเสรีภาพที่จะเดินโดยมิได้ดูให้แน่เสียก่อนว่า คนผู้นั้นพิการหรือเปล่า เสรีภาพจะเป็นจริงขึ้นมาต้องมีประสิทธิภาพเราจักต้องหาวิธีทาง อันเหมาะสมเพื่อบรรลุเป้าหมายเหล่านั้นให้แก่เขาด้วย

คณะกรรมการมีความเห็นว่า เสรีภาพซึ่งมีประสิทธิภาพย่อมมีทั้งค่านบวกและ ค่านลบ "เช่นเดียวกับเสรีภาพอื่น ๆ ทั้งหมด เสรีภาพหนังสือพิมพ์เป็นเสรีภาพจากและเสรี ภาพเพื่อ"<sup>1</sup> โดยเป็นเสรี จาก การบีบบังคับ และเป็นเสรี เพื่อ บรรลุถึงเป้าหมายต่าง ๆ ซึ่งกำหนดขึ้นด้วยความสำนึกในจริยธรรมของวงการหนังสือพิมพ์และความต้องการต่าง ๆ ของสังคม

<sup>1</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า 75.

#### 4. ทฤษฎีฝ่ายคอมมิวนิสต์โซเวียต

ทฤษฎีฝ่ายคอมมิวนิสต์โซเวียตมีสมมติฐานว่า หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือหรือกระบอกเสียงของรัฐ โดยทำหน้าที่กระจาย "คำสั่งสอน" ของพรรคคอมมิวนิสต์ และทำหน้าที่รายงาน "สิ่งที่จะ" ที่พรรคคอมมิวนิสต์หรือผู้นำใดเลือกสรรแล้วว่าสมควรให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อยึดถือปฏิบัติ จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ชักจูงหรือโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อความสำเร็จและความต่อเนื่องของสังคมในระบอบคอมมิวนิสต์ ถ้าพิจารณาหลักการของทฤษฎีฝ่ายคอมมิวนิสต์โซเวียตกับทฤษฎีอำนาจนิยม จะพบว่าทฤษฎีทั้งสองมีหลักการคล้ายคลึงกันมาก เป็นเพียงแต่ทฤษฎีฝ่ายคอมมิวนิสต์โซเวียตใช้หนังสือพิมพ์ให้ทำหน้าที่เพื่อส่งเสริมความสำเร็จและความต่อเนื่องของระบบคอมมิวนิสต์

ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากลัทธิมาร์กซ์ (Marxism) ซึ่งเป็นแนวความคิดของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ผู้ริเริ่มระบบการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ เป็นที่ยอมรับกันว่าแนวความคิดของนักคิดต่าง ๆ นั้น อิทธิพลส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดความคิดความเห็นเป็นเช่นไร ก็คือ สภาพทางการเมือง การเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่บุคคลคน ๆ นั้น เป็นสิ่งที่หล่อหลอมและผลักดันให้เกิดความคิดแบบนั้นแบบนี้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละยุคแต่ละสมัยซึ่งไม่เหมือนกัน

สมัยของมาร์กซ์เป็นยุคของทฤษฎีวิวัฒนาการทางชีววิทยา และมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอันยิ่งใหญ่ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม จึงมีผลทำให้มาร์กซ์ยกย่องของการเปลี่ยนแปลง เขาได้ศึกษากระบวนการนี้ดังที่บรินตัน (Brinton) กล่าวไว้ว่า มาร์กซ์พยายาม "สืบค้นในตัวการเปลี่ยนแปลงนั้นเอง เพื่อหาคำตอบในปริศนาของการเปลี่ยนแปลง"<sup>1</sup> จากสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงและระบบเศรษฐกิจแบบตัวใครตัวมัน จึงทำให้มาร์กซ์เกิดความคิดการประนีประนอมและการวิพากษ์วิจารณ์ โดยให้เหตุผลว่า การประนีประนอมเป็นสัญญาณของความอ่อนแอ ส่วนการวิพากษ์วิจารณ์จะนำความซึ่งความยุ่งยากและสับสน

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.



ดังที่กล่าวมาแล้วว่า มาร์กซ์เกิดมาในยุคของการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นผลให้ มาร์กซ์คิดทฤษฎีวิภาษนิยม (Dialectic Theory) ซึ่งเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่าง ความเปลี่ยนแปลงและสภาพทงที่ เนื้อหาเกี่ยวกับกฎของการขัดกัน (dialectic) ตาม ทฤษฎีของมาร์กซ์ ได้กล่าวถึงพลังฝ่ายตรงข้ามสองฝ่าย คือ ภาวะที่เป็นอยู่ (thesis) กับ ภาวะปฏิเสฐ (antithesis) ไคละลายความแตกต่างของทั้งสองฝ่ายลงเป็นภาวะรวม (synthesis) ภาวะรวมนี้จะกลับเป็นภาวะที่เป็นอยู่ ซึ่งจะมีภาวะปฏิเสฐใหม่ต่อต้านขึ้นอีก ซึ่งก็ทำให้เกิดภาวะรวมขึ้นใหม่และจะเป็นไปดังนี้สลับต่อไปชั่วสมัยของประวัติศาสตร์ มาร์กซ์ ไชกฎแห่งการขัดกันนี้มาตีความประวัติศาสตร์ว่า เป็นการสลับต่อกันมาของการต่อสู้ระหว่าง ชนชั้น ตัวอย่างเช่น การต่อสู้สมัยทิวคัล ระหว่างชนชั้นเจ้าของที่ดิน(ภาวะที่เป็นอยู่) กับชน กลาง ซึ่งไคแกพวกทอคนายทุนและบรรดาผู้ประกอบอุตสาหกรรม(ภาวะปฏิเสฐ) ซึ่งเริ่ม ตั้งแต่มัยฟื้นฟู (Renaissance) และบรรลุจุดสุดยอดในการปฏิวัติของอเมริกาและฝรั่งเศส ในคริสต์ศตวรรษที่สิบแปด ซึ่งเป็นชัยชนะอย่างเด็ดขาดของพวกชนชั้นกลางใหม่(ภาวะรวม) อย่างไรก็ตาม มาร์กซ์เห็นว่า การปฏิวัติทั้งสองนี้มีไชการปฏิวัติที่แท้จริง ผลที่ไคจึงมีไชภาวะ รวมทางสังคมที่ถูกตอง ทั้งนี้ เพราะการปฏิวัติทั้งสองนั้นเป็นการปฏิวัติทางการเมืองมากกว่า ที่จะเป็นการปฏิวัติทางสังคม ผลที่ไคจึงเป็นเพียงเปลี่ยนตัวผู้ไชอำนาจปกครอง มากกว่าที่จะ เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาร์กซ์คิดว่าจะต้องเกิดขึ้นจากการ ต่อสู้ของชนชั้นแรงงาน(ภาวะปฏิเสฐ) ที่มีต่อพวกชนชั้นกลาง(ภาวะที่เป็นอยู่) ทำให้เกิดสังคม ใหม่ที่ปราศจากชนชั้น(ภาวะรวม) แต่เป็นที่น่าแปลกกว่า มาร์กซ์ไม่ไคกล่าวไว้ชัดว่ากระบวนการ เปลี่ยนแปลงตามกฎแห่งการขัดกันจะสิ้นสุดเพียงแคสังคมที่ปราศจากชนชั้นหรือไม่

จากแนวความคิดของทฤษฎีวิภาษนิยมทำให้มาร์กซ์เห็นว่า ระบบเศรษฐกิจ ระบบ ของพลังต่าง ๆ ของการผลิต และความสัมพันธ์ต่าง ๆ เชิงการผลิตยอมเป็นอุปกรณอันเป็น ศูนย์กลางของชีวิตมนุษย์<sup>1</sup> และหลังจากศึกษาระบบเศรษฐกิจต่าง ๆ ของยุโรปแล้ว มาร์กซ์ ก็สรุปว่า เขาไคคนพบแบบอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งเชื่อว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ พ้น เขาเชื่อว่าพลังต่าง ๆ ทางการผลิตมักจะเปลี่ยนแปลงเร็วดำไปกว่าความสัมพันธ์ต่าง ๆ

<sup>1</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า 87.

ทางการผลิต จึงทำให้สังคมเสียคุณภาพ ลัทธิทุนนิยมจะนำความหายนะมาสู่ตนเอง เพราะ  
 ลัทธิทุนนิยมยอมมีสถานะเศรษฐกิจเสมอ ซึ่งสถานะเช่นนี้ยอมทำให้องค์กรว่างระหว่างคนมีกับคนจน  
 ขยายใหญ่ขึ้น และคนจนจะเพิ่มจำนวนขึ้นทุกที ระยะสุดท้ายลัทธิทุนนิยมจะกลายเป็นลัทธิจักรวรรดิ  
 นิยม ทำให้เกิดมีสงครามบ่อยครั้ง เกิดความยากแค้นมากยิ่งขึ้น ในที่สุดชนชั้นแรงงานก็ไม่อาจจะ  
 ทนกับความฉิบหายของตนได้ พวกนี้จะลุกขึ้นยึดอุปกรณ์และปัจจัยต่าง ๆ ของการผลิต ทำลายล้าง  
 บรรคานายทุนและก่อตั้งสังคมอันปราศจากชนชั้น และรัฐจะละลายสูญหายไปโดยอัตโนมัติ ทั้งนี้  
 เพราะมาร์กซ์เห็นว่า รัฐเป็นเพียงวิธีการที่ชนชั้นหนึ่งใช้ควบคุมชนชั้นอื่น ๆ เมื่อมีสังคมที่ปราศจาก  
 ชนชั้นแล้ว รัฐตามความคิดเห็นของมาร์กซ์ก็ยอมจะเป็นของลาสมัยและสูญหายไปในที่สุด

จากข้อความข้างต้น ลัทธิมาร์กซ์มีสมแตกต่างกับลัทธิประชาธิปไตยอย่างสิ้นเชิง  
 ลัทธิประชาธิปไตยเริ่มต้นจากการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์ที่จะมีความคิดเห็นโต้แย้ง โต้แย้งกับ  
 คนอื่น ๆ กับรัฐบาล กับฝ่ายศาสนา ลัทธิประชาธิปไตยพัฒนาไปในทางที่ทำให้บางครั้งเสรีชน  
 ไม่อาจเห็นชอบพร้อมกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายรวมกัน หรือแม้แต่ในเรื่องเกี่ยวกับปริมาณ  
 ของเสรีภาพของมนุษย์ทั้งหลายจะพึงมี แต่ตรงกันข้ามมาร์กซ์และบรรดาสานุศิษย์ต่างยกย่องบูชา  
 "ความเป็นเอกภาพ" ว่าเป็นคุณธรรมอันเกือบจะศักดิ์สิทธิ์ ด้วยเหตุนี้เองเมื่อกล่าวถึงปัญหา  
 เรื่องสื่อมวลชน สื่อมวลชนของโซเวียตจึงไม่อาจวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้อย่างอิสระ หรือไม่  
 อาจทำหน้าที่เป็นเวทีของการอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีได้ หนังสือพิมพ์คอมมิวนิสต์  
 กลับถูกถือว่าเป็นเครื่องมือในการตีความลัทธิและในการดำเนินการตามนโยบายของชนชั้นแรง  
 งาน หรือของพรรคที่เข้มแข็ง มาร์กซ์เห็นว่าการควบคุมหนังสือพิมพ์นั้นยอมอยู่กับผู้เป็นเจ้าของ  
 อุปกรณ์ต่าง ๆ จะเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ หรือสถานีวิทยุต่าง ๆ ทราบใดที่ชนชั้น  
 นายทุนยังควบคุมทรัพย์สินทางวัตถุต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ ชนชั้นแรงงานก็ยอมไม่อาจเข้าถึงของการ  
 การสื่อสารเหล่านี้ได้อย่างยุติธรรม การที่จะเข้าถึงได้อย่างแท้จริง ชนชั้นแรงงานจะต้องเป็น  
 เจ้าของปัจจัยและอุปกรณ์ต่าง ๆ ของการสื่อสารมวลชน หนังสือพิมพ์ก็เหมือนกับสถานีต่าง ๆ ของ  
 รัฐ คือเป็นองค์การของชนชั้นนั่นเอง ฉะนั้น เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ที่แท้จริงยอมมีไม่ได้ เว้น  
 แต่ในสังคมที่ปราศจากชนชั้น

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นรากฐานลัทธิมาร์กซ์มีสมและแนวความคิดของมาร์กซ์เกี่ยวกับ  
 การสื่อสารมวลชน แต่ในัจจุบันลัทธิมาร์กซ์มีสมได้ถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขไปโดยเลนินและสตาลิน

สิ่งที่เห็นคือชีวิตที่ล้าสมัยมาร์กซ์ลัทธิได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมก็คือ ในเรื่องที่ว่าเมื่อสังคม  
ปราศจากชนชั้นแล้วรัฐจะสูญสลายไป แต่การกลับกลายเป็นว่า แทนที่รัฐจะละลายสูญหายไป  
ดังที่มาร์กซ์ได้ทำนาย ระบบนี้กลับขยายระบบบริหารของชนตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ในการดูแล  
ควบคุมให้กว้างขวางออกไปอีก สตาลินได้บรรยายถึงลัทธิใหม่เกี่ยวกับรัฐโซเวียต ซึ่งแท้ที่จริง  
แล้วก็ เป็นรัฐที่เข้มแข็งต้องการอำนาจทั้งในด้านการทหารและอำนาจของตำรวจที่  
สหภาพโซเวียตยังถูกบรรดาหม้ออำนาจฝ่ายทุนนิยมที่วังล้อมอยู่ แม้วาระบบทุนนิยมได้ถูกขจัดไป  
แล้วก็ตาม แต่สตาลินก็ยังถือว่ายังมีความต้องการการปกครองที่เข้มแข็ง อีกสิ่งหนึ่งที่พัฒนา  
ขนานไปกับแนวความคิดที่รัฐจะไม่สูญสลาย ก็คือการพัฒนาความคิดอีกแนวหนึ่งซึ่งเราอาจเรียก  
ว่า บุคคลิกภาพตามอุดมการณ์ของบอลเชวิค ซึ่งมุ่งหนักไปสู่เป้าหมาย และมีความสำนึกเป็นพลัง  
ผลักดันและอาจทำให้เกิดกิจกรรมในอัตราที่สูงมากโดยปราศจากการเคี่ยวเข็ญภายนอก และ  
ยังมีความต้องการทำให้ปัจเจกชนอยู่ใต้อาณัติของการควบคุมอย่างสมบูรณ์ของพรรค เพราะถือว่าใน  
สังคมนิยมโซเวียตจักต้องไม่มีกฎอย่างอื่น ๆ นอกไปจากพรรคคอมมิวนิสต์ กิจกรรมต่าง ๆ ของมวล  
ชนมิใช่เกิดจากเจตจำนงส่วนตัว แต่เป็นไปตามความประสงค์อันใหญ่ยิ่งของวงการผู้นำของ  
พรรคและเป็นไปตามคำสั่งสอน

เลนินได้เคยกล่าวไว้ว่าหนังสือพิมพ์ควรจะเป็น "นักโฆษณาชวนเชื่อเพื่อส่วนรวม  
นักยุบปลุกปั่นเพื่อส่วนรวม และนักชักชวนก่อตั้งเพื่อส่วนรวม"<sup>1</sup> ฉะนั้น สื่อมวลชนจึงเป็น  
เครื่องมือต่าง ๆ ในความคุ้มครองของรัฐโดยรัฐควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ทางวัตถุประสงค์สื่อสาร  
ควายเหตุนี้สื่อมวลชนของเขาคงจะถูกกวาดล้างไปตั้งแต่ตอนเริ่มแรกของประวัติศาสตร์สมัย  
โซเวียต สื่อมวลชนจะต้องใช้เป็นอุปกรณ์ในการกระจาย "คำสั่งสอน" ของผู้นำ ซึ่งก็คือ  
พรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งถือว่าคนมีสิทธิในอันที่จะรับใช้ในฐานะเป็นกองหน้า และเป็นผู้นำของ  
บรรดามวลชน โดยพรรคจะมีบทบาทในการนำและชี้แนวทางในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในด้าน  
เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทุกลาย ๆ ก็คือ พรรคคอมมิวนิสต์จะทำหน้าที่เป็นผู้นำปกครอง  
ประเทศ และชี้ทางในการดำเนินการต่าง ๆ ของมวลชน ฉะนั้น สื่อมวลชนจึงไม่อาจโจมตี  
หรือวิพากษ์วิจารณ์ผู้นำได้ เพราะการโจมตีผู้นำย่อมเท่ากับเป็นการทรยศต่อรัฐ ดังนั้นใน

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 92.



โซเวียตจึงมีการมอบความรับผิดชอบที่สำคัญเกี่ยวกับบรรดาสื่อมวลชนทั้งหมดให้อยู่ในกำมือของ  
 กลุ่มผู้นำชั้นสูงของพรรคซึ่งมีจำนวนไม่กี่คน บรรดาสื่อมวลชนจึงกลายเป็นกระบอกเสียงของ  
 พรรคผู้นำเหล่านี้ หรือของรัฐนั่นเอง และบรรดาบรรณาธิการและผู้อำนวยการสื่อมวลชน  
 ต่าง ๆ จึงต้องคอยรับฟังความประสงค์ล่าสุดของบรรดาผู้นำที่คอยควบคุมเหล่านี้ว่า จะต้อง  
 การให้ "ลัจจะ" ปรากฏออกมาในรูปใด สื่อมวลชนของโซเวียตยอมอาจเปลี่ยนแปลงแนว  
 ทางใคอย่างกระทันหัน อาจประนามบุคคลที่ตนเคยยกย่องบูชามาก่อน หรืออาจสนับสนุน  
 นโยบายเดิมที่เคยคัดค้าน สื่อมวลชนยอมทำสิ่งดังกล่าวนี้ ถ้าวางการผู้นำชั้นสูงแจ้งให้ทราบว่  
 สิ่งเหล่านี้เป็นลัจจะเพื่อก่อให้เกิดแนวทางใหม่

เมื่อได้ศึกษาถึงหลักการ แนวความคิดและความเป็นมาของทฤษฎีสื่อสารมวลชน  
 ทั้งสี่ทฤษฎีดังกล่าวแล้ว ปัญหาที่ควรพิจารณาต่อไปก็คือ ระบบการหนังสือพิมพ์ของประเทศ  
 ไทยในปัจจุบันจัดอยู่ในหลักการของทฤษฎีสื่อสารมวลชนทฤษฎีใด ในการที่จะวิเคราะห์ปัญหา  
 นี้จำเป็นจะต้องทราบถึงปัจจัยในค่านขอเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ และ  
 ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายที่ควบคุมหนังสือพิมพ์ ซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินงานของ  
 ของหนังสือพิมพ์และปัญหาข้อกฎหมายเหล่านี้ ผู้เขียนจะไคกล่าวถึงในบทต่อไป ฉะนั้น ในการ  
 วิเคราะห์ปัญหาที่กล่าวถึงข้างตน จึงใครจะขอกล่าวไว้ในบทสรุปทั้งนี้เพื่อให้ไคทราบข้อเท็จ  
 จริงอันเป็นปัจจัยที่ต้องนำมาประกอบการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเข้าใจ  
 และความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน

### ความหมายของหนังสือพิมพ์

ดังไคกล่าวมาในตอนตนแล้วว่า การสื่อสารมวลชนจะสำเร็จผลไคนั้นต้องมีสื่อ  
 หรืออุปกรณ์ทางวัตถุเป็นปัจจัยให้เข้าถึงมวลชน สื่อหรืออุปกรณ์ทางวัตถุเหล่านี้เรียกว่า  
 สื่อมวลชน อันไคแก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น จากการที่การสื่อสาร  
 มวลชนจำเป็นต้องใช้สื่อนี้เอง จึงทำให้เราสามารถแบ่งแยกประเภทของสื่อสารมวลชน  
 ออกไคเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ทางคานการพิมพ์ ไคแก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ  
 กับทางคานการกระจายเสียง ไคแก่ วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ ฉะนั้น จึงเห็นไคว่า  
 "หนังสือพิมพ์" เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งนั่นเอง



ในบรรดาสื่อมวลชน ซึ่งมีวิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และอื่น ๆ หนังสือพิมพ์เป็นอุปกรณ์สำคัญอันหนึ่งในการเสนอข่าวความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในสังคมประจำ ดังนั้น หนังสือพิมพ์ ย่อมเป็นกระจกเงาสะท้อนให้เห็นว่า สังคมนั้นมีแนวความคิดเป็นอย่างไร มีพฤติกรรมโดยส่วนรวมเป็นอย่างไร<sup>1</sup>

เมื่อกล่าวถึงคำว่า "หนังสือพิมพ์" การที่จะให้คำจำกัดความเพื่ออธิบายว่า หนังสือพิมพ์คืออะไรนั้นเป็นสิ่งยาก ที่จะหาคำจำกัดความให้ครอบคลุมความหมายของหนังสือพิมพ์ได้ครบถ้วน คำจำกัดความของหนังสือพิมพ์ อาจกล่าวได้หลายทางอย่างกว้างขวางตามที่ทัศนะและความเข้าใจของบุคคล คนหนึ่งอาจมีความเข้าใจในความหมายของหนังสือพิมพ์อย่างหนึ่ง แต่อีกหลายคนอาจไม่เห็นพ้องด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับกรให้คำจำกัดความที่เหมาะสม คำจำกัดความของหนังสือพิมพ์มีผู้ให้ความเห็นและทัศนะไว้อย่างหลายอย่าง เช่น

Mr. Leslie Stephen ให้คำจำกัดความไว้ว่า "หนังสือพิมพ์" คือส่วนประกอบของการเขียนและการบรรยายความหมายให้กับผู้ซึ่งไม่เข้าใจ"

Mr. Eric Hodgkin แห่งหนังสือพิมพ์ Time Magazine ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "หนังสือพิมพ์นั้น ถือว่าเป็นเครื่องมือการสำรวจ และการให้ความเข้าใจจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยการแจ้งข่าวที่แน่นอน และเป็นจริงให้ประชาชนทราบ บางครั้งความจริงอาจต้องใช้เวลาในการเปิดเผย แต่เมื่อใดที่เปิดเผยไปแล้วก็ต้องเป็นความจริงที่แน่นอน"<sup>2</sup>

Carter V. Good ให้ความหมายหนังสือพิมพ์ว่า คือ สิ่งตีพิมพ์ออกตามระยะเวลาที่กำหนดติดต่อกันไปเป็นลำดับ มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่จำนวนหลายแผ่น พิมพ์ได้จุดมุ่งหมายเพื่อเสนอข่าวสาร และสิ่งที่น่าสนใจทั่วไป ตามปรกติกำหนดออกเป็นรายสัปดาห์ แต่ตาเพื่อการศึกษาอาจจะออกเป็นรายปักษ์หรือรายเดือนก็ได้<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Wesley Clark, Journalism Tomorrow (Syracuse: N.Y. Syracuse University Press, 1958), p. 22.

<sup>2</sup> วิฑูรย์ วิริยะพันธุ์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการหนังสือพิมพ์ (พระนคร: วิริยะการพิมพ์, 2504), หน้า 35 - 36.

<sup>3</sup> Carter V. Good, Dictionary of Education (London: Mc Graw-Hill 1956), p. 637.

หนังสือพิมพ์ เราหมายรวมถึงสิ่งพิมพ์ที่รวบรวมและบรรจุไว้ด้วยข่าว บทความ ภาพข่าว ภาพล่อ และสารคดีต่าง ๆ รวมทั้งสารคดีที่เกี่ยวข้องกับข่าวด้วย<sup>1</sup>

หนังสือพิมพ์ คือหนังสือบอกข่าว หมายรวมถึงแต่หนังสือข่าวนับย่อย ๆ ทำด้วยฝีมือ ของคนเพียง 2 - 3 คน ไปถึงหนังสือพิมพ์ระดับชาติที่ออกในเมืองใหญ่ ๆ มีคนงานเป็นร้อย เป็นพันคน หนังสือพิมพ์อาจจะออกเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายบimester หรือรายเดือนก็ได้ หนังสือพิมพ์ประกอบขึ้นด้วยตัวพิมพ์ หมึกพิมพ์ และกระดาษพิมพ์<sup>2</sup>

จากคำนิยามของหนังสือพิมพ์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีผู้ให้ความหมายของคำว่า หนังสือพิมพ์ ผิดแผกแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนะความเห็นของบุคคลผู้นั้น เมื่อใดอ่านคำนิยามของหนังสือพิมพ์ของแต่ละบุคคลดังกล่าวนี้แล้ว พอจะสรุปความหมายของคำว่า "หนังสือพิมพ์" ได้ดังนี้

หนังสือพิมพ์คือ สิ่งพิมพ์ที่ออกตามระยะเวลาที่กำหนดติดต่อกันไปเป็นลำดับ รวบรวมและบรรจุไว้ด้วยข่าว บทความ ภาพข่าว ภาพล่อ และสารคดีต่าง ๆ รวมทั้งสารคดีที่เกี่ยวข้องกับข่าว หนังสือพิมพ์อาจจะออกเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายบimester หรือรายเดือนก็ได้

### กำเนิดหนังสือพิมพ์

เป็นที่น่าสังเกตว่า การแสดงออกด้วยการกล่าวข้อความใด ๆ ที่ผู้ต้องการแสดงออกปรารถนานั้น คำกล่าวจะไม่ได้ยินไปไกล หรือเมื่อพูดแล้วก็หายไปชั่วระยะเวลาที่หลุดจากปากออกไป ดังนั้น ภาษาพูดจึงมีข้อจำกัดมาก ข้อจำกัดดังกล่าวเกี่ยวเนื่องด้วยระยะทาง (distance) คืออยู่ไกลกันพูดไม่ได้ยิน จึงจะตะโกนก็ไม่ไกลเท่าที่ใจต้องการ ข้อจำกัดอีกข้อหนึ่ง คือ ระยะเวลา (time)<sup>3</sup>

<sup>1</sup>ความเห็นของ พลเอก สุรจิต จารุเศรณี อธิบดีอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ในการประชุมสัมมนาหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 23 - 26 กันยายน 2506.

<sup>2</sup>สุกัญญา ตีรวนิช, ประวัติการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 1.

<sup>3</sup>ประชัน วัลลิโก, หลักการเขียนข่าว (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519), หน้า 266.

เพื่อเอาชนะในเรื่องเวลามนุษย์จึงเริ่มคิดประดิษฐ์ภาษาเขียนขึ้น ระยะเริ่มแรก  
ของภาษาเขียนออกมาในรูปภาพ (pictograph) เช่น ไข่วงกลมค่อนข้างใหญ่ หมายความว่า  
ว่า พระจันทร์ ตามประวัติศาสตร์ภาษารูปภาพเกิดขึ้นเมื่อ 9,000 ปีมาแล้ว พบที่ถ้ำตอน  
เหนือ ของประเทศสเปน ต่อมาก็ได้พัฒนาขึ้นเป็นภาษาเขียน

ในตำราประวัติศาสตร์ยุคโบราณพบว่า ชาวบาบิโลเนียนจารึกภาษาเขียนลงใน  
แผ่นอิฐก่อนนำไปเผาไฟให้แห้ง ก่อนอิฐมีลักษณะไม่โตและมีน้ำหนักไม่มากนัก สามารถนำไป  
ไหนมาไหนได้ แผ่นอิฐเหล่านี้พบในตะวันออกกลาง นอกจากนี้ยังพบว่ามีจารึกภาษาเขียน  
ลงในหนังแกะ เพราะว่ามีใช้ได้นานและเบาแรง แต่ทั้งอิฐและหนังแกะยังไม่สะดวกที่จะใช้  
เขียนตัวหนังสือเพื่อติดต่อสื่อสารให้กว้างขวางตามที่มนุษย์ต้องการ จึงมีผู้พยายามคิดหาอุปกรณ์  
ใหม่ จนในที่สุด มนุษย์ก็พบอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกให้แก่ภาษาเขียนมาก สิ่งนั้นคือ กระดาษ  
อียิปต์อ้างว่าตนประดิษฐ์กระดาษได้เป็นชาติแรก ข้อเท็จจริงพอจะฟังได้เพราะว่า อุปกรณ์  
ทำกระดาษสมัยนั้นมีอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำไนล์ อุปกรณ์นี้คือ พืชไม้ชนิดหนึ่งเรียกว่า papyrus  
ลักษณะคล้าย ๆ หนูกาก หรือต้นกก ความดีของกระดาษในส่วนที่เกี่ยวกับการเอาชนะในเรื่อง  
ระยะทางและขณะเดียวกันก็เอาชนะในเรื่องเวลาด้วย<sup>1</sup> คือกระดาษเป็นแผ่นบาง ๆ เขา  
สามารถพับติดตัวไปไหนมาไหนได้สะดวก ในขณะที่มีการพัฒนาอุปกรณ์การเขียนมาถึงการใช้  
กระดาษนี้ พัฒนาการค้าสัตว์อักษรมักดำเนินควบคู่ไปด้วย

ทางคานเอเซีย จีนเป็นประเทศหนึ่งที่คิดวิธีทำกระดาษได้ ระยะเวลาที่คิดได้  
ก็ใกล้เคียงกับอียิปต์ แม้จะพัฒนากระดาษและภาษาเขียนแล้วก็ตาม แต่การสื่อสารก็ยัง  
ไม่กว้างขวางเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะ

1. กระดาษราคาแพง เพราะการผลิตทำจำกัด
2. การเผยแพร่ข่าวสารด้วยภาษาเขียน ต้องคัดลอกด้วยมือ เปลืองเวลา  
แรงงาน และค่าใช้จ่ายสูง
3. คนรู้ภาษาหนังสือยังมีน้อย

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน หน้า 267.



ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงพยายามที่จะเพิ่มความรวดเร็วของการเขียน และเพิ่มจำนวน  
 สิ่งที่เขียน เพื่อจะได้แจกจ่ายได้กว้างขวาง ดังนั้นจึงเกิดการ "พิมพ์หนังสือ" ขึ้น เริ่มแรก  
 ใช้ไม้แกะเป็นตัวอักษรกด (wood cut) จนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ 15 คือในปี ค.ศ. 1456  
 ชาวเยอรมันแห่งเมืองเมน (Mainz) ชื่อ โยฮัน กูเตินเบอร์ก (Joanhan Gutenberg)  
 ได้คิดเครื่องพิมพ์และตัวพิมพ์ขึ้น ตัวพิมพ์นี้เป็นตัวอักษรแยกกันเป็นตัว ๆ ไม่ติดกัน หนังสือ  
 เล่มแรกที่พิมพ์วิธีนี้เป็นคัมภีร์ไบเบิล เพื่อเป็นเกียรติยศแก่ผู้ประพันธ์ จึงเรียกชื่อคัมภีร์นี้ว่า  
 "กูเตินเบอร์กไบเบิล"<sup>1</sup>

วิวัฒนาการทางการพิมพ์นี้ แม้จะก้าวหน้าไปไกลมากตลอดเวลาปลาย  
 คริสต์ศตวรรษที่ 15 และครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 16 แต่การใช้ประโยชน์จากการพิมพ์  
 ยังอยู่ในวงจำกัด ส่วนใหญ่มักจะอยู่ในมือของกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจ ไม่ว่าจะอำนาจที่มีนั้น  
 จะถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ แต่แรกเริ่มมีหนังสือที่พิมพ์ออกเพื่อแจ้งข่าวสาร แต่ก็ยังไม่อาจ  
 เรียกได้ว่า เป็นหนังสือพิมพ์เหมือนในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามพอจะเรียกได้ว่าเป็น  
 "บรรพบุรุษ" ของหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีอยู่ 3 ประเภท<sup>2</sup>

1. หนังสือข่าวสารของทางราชการ (official gazette) หนังสือประเภทนี้  
 ทางราชการหรือรัฐบาล ใช้บอกข่าวจากเมืองหลวงไปยังหัวเมือง หรือเมืองขึ้นเป็นทำนอง  
 "ใบบอกข่าว" ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ปรากฏว่า อาณาจักรโรมันและอาณาจักรจีน  
 ใช้หนังสือประเภทนี้ก่อนใครทั้งหมด

2. จุดหมายเหตุการค้า กำเนิดหนังสือประเภทแรก เกิดในยุโรป ชาวอิตาลีมีความ  
 สามารถพิเศษในทางการค้า และสมัยนั้นชาวอิตาลีมีอิทธิพลในทางการค้าในยุโรปมาก ชาวอิตาลี  
 มีนิสัยคล้ายชาวจีนอย่างหนึ่งคือ คำนึงลักษณะรวมกันเป็นเซ้ เป็นสกุล สกุลใครก็ช่วยเหลือ  
 กันทั้งในทางธุรกิจและด้านการเงิน ชาวอิตาลีมีสมมติฐานว่า การค้าจะดำเนินไปด้วยดี พ่อค้า  
 ต้องรู้ข่าวสารบ้านเมือง จึงมีกลุ่มบุคคลริเริ่มรวบรวมข่าวสาร ส่งไปให้คนในสกุลเดียวกัน  
 ที่กระจัดกระจายอยู่ตามต่างเมือง ข่าวสารนี้เรียกว่า "news letter"

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 269.

<sup>2</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 273.



3. Pamphlet เกิดหลังจากที่มีการพิมพ์แล้ว เกิดขึ้นระหว่างที่มีปัญหาศาสนา ปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดก็คือ เจ้าครองนคร หรือกษัตริย์มีอำนาจไปประชาชนนับถือศาสนาคริสต์ นิกายใดนิกายหนึ่งที่ยกขัตริย์ต้องการ เมื่อประชาชนถูกกดขี่มาก ๆ จึงมีผู้เขียนบทความแสดง ความคิดเห็นออกแจกจ่าย เขียนโจมตีผู้มีอำนาจปกครอง กล่าวได้ว่า Pamphlet เป็นต้นคิด ของการเขียนบทความ หรือบทบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์ปัจจุบัน

นอกจากนี้แล้วยังมีสื่อที่มีลักษณะเป็นใบปลิวขาว เรียกว่า "News Sheets" มี ลักษณะเป็นใบบอกข่าวที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของท้องถิ่น หรือชาวบ้านทั่วไป ใครต้องการ ที่จะบอกข่าวให้คนทั่วไปรู้ในสิ่งที่ตนเห็นว่าเป็นประโยชน์ก็ไปจ้างพิมพ์ แล้วนำไปแจกจ่าย ใบปลิวขาวนี้มีลักษณะเป็นบรรพบุรุษของการโฆษณามากกว่าจะเป็นบรรพบุรุษของหนังสือพิมพ์

ส่วนประกอบของเนื้อหาหนังสือพิมพ์ได้เกิดขึ้นแล้วในต้น ๆ คริสต์ศตวรรษที่ 16 แต่แยกอยู่ตามสิ่งต่าง ๆ ทั้ง 4 ประเภท คือ ขาวราชการ การเมือง ขาวเศรษฐกิจ การค้า บทความ บทบรรณาธิการ และการโฆษณาสินค้า ซึ่งได้กลายมาเป็นเนื้อหาหลัก หรือเนื้อหาสำคัญของหนังสือพิมพ์ไป

✦ หนังสือพิมพ์ฉบับแรกของโลกได้กำเนิดขึ้นในประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรก คือ หลังจากที่ถูกเตินเบอร์ก ประดิษฐ์เครื่องพิมพ์และตัวพิมพ์ขึ้นแล้ว ต่อมาวิลเลียม แซกซ์ตัน (William Saxton) ได้นำเครื่องพิมพ์ไปใช้ในประเทศอังกฤษและพยายามปรับปรุง เครื่องพิมพ์ของกูเตินเบอร์กให้ดีขึ้น แต่แซกซ์ตันเสียชีวิตเสียก่อนที่จะทำการปรับปรุงสำเร็จ การปรับปรุงการพิมพ์ก็ได้กระทำเรื่อยมา ในปี ค.ศ. 1622 ในประเทศอังกฤษมีการเสนอ ขาวรายวันตามแบบที่ชาวโรมันปฏิบัติกัน (ชาวโรมันเสนอข่าวโดยเขียนใส่ใบปลิวแล้วบิดไว้ ตามร้านตัดผม หรือสถานที่สาธารณะ) แต่มีข้อแตกต่างกัน กล่าวคือ อังกฤษรวบรวมข่าวไว้ เป็นรายวันก็จริง แต่พิมพ์ออกเป็นรายสัปดาห์ หนังสือพิมพ์ฉบับแรกของอังกฤษซึ่งถือว่าเป็น หนังสือพิมพ์ฉบับแรกของโลกด้วย มีชื่อว่า "A Weekly News London" ซึ่งตรงกับสมัย พระนารายณ์มหาราชของไทย หนังสือพิมพ์ฉบับนี้เสนอข่าวเฉพาะที่เกิดในยุโรปเท่านั้น<sup>1</sup> การที่หนังสือพิมพ์ออกเป็นรายสัปดาห์ ทำให้ไม่ทันใจผู้อ่าน จึงมีผู้คิดริเริ่มที่จะออกเป็นรายวัน

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 275 - 276.

นักหนังสือพิมพ์อังกฤษที่ออกหนังสือพิมพ์รายวันคนแรก คือ คาเนียด เดอโฟ (Daniel Defoe) ออกหนังสือพิมพ์ The Daily Courant<sup>1</sup>

### วัตถุประสงค์ของหนังสือพิมพ์

การดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์นั้นมีวัตถุประสงค์มากมายหลายประการ ถ้าจะนับเป็นธุรกิจแล้ว ก็จะเป็นธุรกิจที่ใหญ่ยิ่ง มีสาขาและงานเกี่ยวโยงกันทั่วทุกแห่งในโลก การที่จะดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์จำเป็นที่จะต้องตระหนักโดยแน่ใจว่า จะให้ประชาชนทราบอะไรบ้าง ถ้าหากประชาชนต้องการจะทราบอะไรแล้ว ก็จำเป็นต้องเสนอสนองเจตนาของมันให้มาก ถ้าประชาชนไม่สนใจก็ควรจะให้ทราบแต่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เมื่อก้าวถึงวัตถุประสงค์ของหนังสือพิมพ์ อาจจำแนกเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้<sup>2</sup>

1. หนังสือพิมพ์มีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งข่าว เป็นหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่จะต้องแสวงหา และติดตามเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นไม่ว่าจะภายใน หรือภายนอกประเทศ ตลอดจนส่วนใดส่วนหนึ่งของโลก เพื่อมาเขียนเป็นข่าวให้ผู้อ่านได้ทราบ การหาข่าวจึงเป็นหัวใจสำคัญของหนังสือพิมพ์

2. หนังสือพิมพ์มีวัตถุประสงค์เพื่อความเข้าใจ นอกจากการรายงานข่าวแล้ว หนังสือพิมพ์จะต้องติดตามเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ที่เห็นว่าประชาชนมีความประสงค์ใคร่จะทราบ และต้องศึกษาถึงความต้องการของประชาชนในสิ่งที่เกิดความสงสัย หรืออยากทราบ รายละเอียดมากกว่าเรื่องที่หนังสือพิมพ์นำลง หนังสือพิมพ์จะต้องค้นคว้านำเรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้น ๆ มาเสนอให้ประชาชนได้ทราบโดยแจ่มชัด และให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง

3. หนังสือพิมพ์มีวัตถุประสงค์เพื่อการแนะนำ เรื่องใด ๆ ก็ตามที่หนังสือพิมพ์คาดหมายว่าประชาชนประสงค์ใคร่จะทราบ หรือเรื่องใดที่เห็นว่าควรแนะนำให้ทราบ หนังสือพิมพ์ก็มีหน้าที่ในการแนะนำ

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 276 .

<sup>2</sup> วิฑูรย์ วิริยะพันธุ์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์, หน้า 48.



4. หนังสือพิมพ์มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความเพลิดเพลิน คือการลงเรื่องที่จะให้ความสนุกสนานแก่ผู้อ่าน เช่น นวนิยาย บันเทิงคดี การ์ตูนความรู้ กีฬา เป็นต้น ทั้งนี้อยู่ในดุลพินิจของนักหนังสือพิมพ์ที่จะคาดคิดถึงความต้องการของผู้อ่าน

#### หน้าที่ของหนังสือพิมพ์

หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ก็คล้ายคลึงกับหน้าที่ของสื่อมวลชนนั่นเอง แต่ที่ตองกล่าวถึงอีกครั้งหนึ่งก็เพราะหน้าที่ของหนังสือพิมพ์มีรายละเอียดปลีกย่อยลงไปอีก หนังสือพิมพ์มีหน้าที่และความรับผิดชอบกว้างขวางโดยปราศจากขอบเขต เรื่องต่าง ๆ ถ้าหนังสือพิมพ์เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือจะเป็นภัยต่อส่วนรวมแล้ว ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องเข้าเกี่ยวข้องกับและรายงานเหตุการณ์นั้น ๆ ให้ประชาชนทราบโดยทันที<sup>1</sup> ในที่นี้จะขอกล่าวถึงหน้าที่ของหนังสือพิมพ์เป็นข้อ ๆ

1. หน้าที่ในการเสนอข่าวสารข้อเท็จจริง ให้ประชาชนทราบ ข่าวที่จะเสนอนี้ต้องเป็นข่าวที่อยู่ในความสนใจของประชาชนทั่วไป มีสาระและช่วยเสริมสร้างความรู้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ตลอดจนเป็นเรื่องที่เป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวม ในการเสนอข่าวสารนี้ หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ต้องรายงานไปตามความจริง ซึ่งถือเป็นอุดมคติที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในอาชีพหนังสือพิมพ์ การแจ้งข่าวของหนังสือพิมพ์จะต้องรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ เมื่อได้รับแจ้งข่าว หนังสือพิมพ์จะต้องทำการสืบสวนให้ข้อเท็จจริงเพื่อให้ข่าวนั้นมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ ถึงแม้ว่าจะทำให้ข่าวต้องเสนอล่าช้าไป แต่หนังสือพิมพ์ก็จำต้องยอมกระทำ

2. หน้าที่ในการเสนอความคิดเห็นและเป็นตลาดเสรีแห่งความคิดเห็น หนังสือพิมพ์นอกจากจะทำหน้าที่ในการรายงานข่าวสารอันเป็นหน้าที่เบื้องต้นแล้ว บางครั้งอาจจะต้องทำหน้าที่ในฐานะผู้นำสำคัญในการแสดงความคิดเห็นของชนต่อมวลชนเสียเอง โดยเป็นผู้ชี้แนะผู้กระตุ้นความคิด ทศนคติ คานิยม และความต้องการใหม่ ๆ ตลอดจนชี้แนะในบางเรื่องซึ่งเห็นว่า เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม แต่เป็นเรื่องที่กลับถูกมองข้ามไป ส่วนการเป็นตลาดเสรี

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.



แห่งความคิดเห็นหมายความว่า หนังสือพิมพ์จะต้องเปิดโอกาสให้มีการแสดงทัศนะหรือความคิดเห็น ในแง่มุมต่าง ๆ แม้ว่าความคิดเห็นบางเรื่องจะขัดแย้งกับฝ่ายของตนก็ตาม การที่เป็นตลาดเสรีแห่งความคิดเห็นนี้ เป็นการยอมรับว่าประชาชนผู้รับข่าวสารเป็นผู้มีสติปัญญาพอที่จะตัดสินใจได้ว่า ความคิดความเห็นใดเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา และจะกลายเป็นกระຈະສະຫວັນນິທິພາບในເວລາເດີຍາກັນດ້ວຍ

3. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง เป็นหน้าที่ที่ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้อ่าน เป็นการให้ความสนุกสนาน และในขณะเดียวกันก็มีเกร็ดความรู้แทรกปะปนอยู่ด้วย

4. หน้าที่ในการเป็นสื่อกลางในทางธุรกิจ ก็คือการที่มีการลงโฆษณาสินค้า และการให้บริการต่าง ๆ ทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายได้มาพบกัน

5. หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ให้ความเหมาะสมทุกด้าน<sup>1</sup> กลางง่าย ๆ ก็คือ การใช้ดุลพินิจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะนำลงในหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องข่าว ภาษาที่ใช้ รูปภาพ เป็นต้น โดยคำนึงถึงความเหมาะสม และผลที่จะเกิดต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ

6. หน้าที่ในการให้ความรับผิดชอบ หนังสือพิมพ์มีหน้าที่รับใช้ให้ความช่วยเหลือประชาชน ฉะนั้น จึงต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม หนังสือพิมพ์ที่ดีจึงต้องมุ่งหวังผลประโยชน์ของประชาชน มากกว่าที่จะคิดหาผลประโยชน์จากการแจ้งข่าว การโฆษณาในการเสนอข่าวหากเกิดการผิดพลาดขึ้น มารยาทของหนังสือพิมพ์ที่ดีจะต้องปกปิดที่มาของต้นข่าว และไม่เอาความผิดพลาดหรือความเสียหายไปโยนให้กับผู้ใด<sup>2</sup>

7. หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ต้องเป็นอิสระ หมายความว่า หนังสือพิมพ์นั้นจะต้องดำเนินกิจการด้วยตัวเอง โดยไม่อาศัยการช่วยเหลือทางการเงินหรือรับการอุดหนุนใด ๆ จากภายนอก ถ้าหนังสือพิมพ์อยู่ที่อาศัยและข้อผูกพันใด ๆ แล้ว ก็เป็นการยากที่หนังสือพิมพ์จะปฏิบัติหน้าที่เพื่อสังคมได้อย่างเต็มที่ John Thadeus Delane บรรณาธิการผู้มีชื่อเสียงของหนังสือพิมพ์ London Time ซึ่งต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น Thunderer ได้ให้

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 42.

<sup>2</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 41.



คำอธิบายไว้ว่า "การที่จะกระทำหน้าที่อย่างเป็นอิสระของหนังสือพิมพ์ใดนั้น เพื่อให้ประชาชนได้รับผลมากที่สุด หนังสือพิมพ์นั้น ๆ ไม่จำเป็นต้องเข้าใกล้ชิดกับรัฐบาล หรือผู้มีอำนาจหรือยอมจำนนต่ออำนาจรัฐบาล หน้าที่ประการแรกของหนังสือพิมพ์ก็คือ ต้องหาข่าวมาให้ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องที่สุด และแจ้งข่าวนั้นโดยทันทีเพื่อให้ประชาชนได้ทราบ"<sup>1</sup>

### ความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์

ประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 หนังสือพิมพ์ในสหรัฐอเมริกาได้ร่วมกันขบคิดถึงปัญหาเรื่องความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ว่า ควรจะเป็นเช่นไรในสังคมยุคปัจจุบัน ในที่สุดก็ได้สถาปนาหลักความรับผิดชอบขึ้นมาและได้มีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หลักความรับผิดชอบดังกล่าวนี้ตั้งอยู่บนรากฐานเสรีภาพและสิทธิของประชาชนผู้อ่านในการที่จะรับรู้ หลักที่ว่านี้อาจพอสรุปได้ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์จะต้องมีความตระหนักว่าตนมีภาระหน้าที่ที่จะต้องเสนอข่าวให้ผู้อ่านอย่างยุติธรรมครบถ้วน และปราศจากความลำเอียง เท่าที่ขอบเขตงานในหน้าที่และความสามารถในการใช้ดุลพินิจจะอำนวยให้ปฏิบัติได้<sup>2</sup>
2. หนังสือพิมพ์จะต้องให้โอกาสแก่ผู้อ่านในการที่จะรู้ เข้าใจ และประเมินค่าของข่าวสารที่สำคัญ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวที่เกี่ยวกับข้อขัดแย้งที่มีผลกระทบกระเทือนอย่างมากต่อส่วนใดส่วนเสียของสังคม<sup>3</sup> ความรับผิดชอบประการนี้มีความสำคัญมากเพราะปัจจุบันกิจการหนังสือพิมพ์ได้กลายมาเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ต้องใช้เงินทุนมาก กิจการใดที่เลี้ยงตัวเองไม่ได้ก็ต้องบิတ်ตัวเองไป ทำให้จำนวนหนังสือพิมพ์ลดน้อยลงทำให้ขาดการแข่งขัน ในชุมชนหนึ่งอาจมีหนังสือพิมพ์เพียงฉบับเดียว เช่น ในสหรัฐอเมริกาเจ้าของหนังสือพิมพ์เป็นผู้ผูกขาดในการกระจายข่าวสาร หนังสือพิมพ์จะต้องสำนึกในหน้าที่ของตนในการเสนอข่าว

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 37.

<sup>2</sup> ประจัน วัลลีโก, หลักการเขียนข่าว, หน้า 13.

<sup>3</sup> เรื่องเดียวกัน.

หรือข้อคิดเห็นของหลายฝ่าย รวมทั้งฝ่ายที่เห็นตรงข้ามกับตนด้วย

3. หนังสือพิมพ์ต้องสร้างฐานะทางการเงินของชนใหม่มั่นคง เพื่อต่อสู้อิทธิพลที่พยายามบีบบังคับให้หนังสือพิมพ์ตกเป็นเครื่องมือของผู้มีอิทธิพลหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะใช้อิทธิพลทางการเงินบีบบังคับ ถ้าหนังสือพิมพ์สามารถยืนหยัดฐานะทางการเงินได้ด้วยตนเอง หนังสือพิมพ์ก็อาจสามารถที่จะไม่สนับสนุนความคิดเห็นใด ๆ ที่เห็นว่าเกิดจากความเห็นแก่ตัวโดยเจตนาร้าย และเป็นภัยต่อผลประโยชน์ของส่วนรวมได้

4. หนังสือพิมพ์ต้องเคารพต่อดำรงกฎหมาย โดยเฉพาะเรื่องหมิ่นประมาทและการตีพิมพ์ภาพลามกอนาจาร<sup>1</sup>

ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 นี้ นอกจากแนวความคิดเรื่องความรับผิดชอบในการเสนอข่าวจะได้รับความสนใจเป็นพิเศษแล้ว ยังมีอีกเรื่องหนึ่งซึ่งก็ได้รับความสนใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เรื่องที่ว่านี่ก็คือ คุณลักษณะของข่าว คุณลักษณะของข่าวที่ได้รับการเน้นหนักเป็นพิเศษ โดยนักข่าว คือ ภูมิหลังของข่าว (background) ซึ่งถือว่าเป็นมิติที่ดีของข่าว ทุกวันนี้ข่าวสำคัญชิ้นใดที่ได้รับการเสนอออกไปสู่ผู้อ่านใด ๆ โดยปราศจากการแสดงความเกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อม และปราศจากเครื่องชี้ให้เห็นถึงความเกี่ยวพันกับข่าวอื่น ถือว่าเป็นข่าวที่มีความสมบูรณ์เพียงครึ่งเดียว เพราะสังคมปัจจุบันเต็มไปด้วยความสับสน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ต่อเนื่องกับเหตุการณ์อื่น ๆ นั้นไม่ค่อยจะมี ฉะนั้น การรายงานข่าวต้องไม่มีเพียงสามมิติ คือ ความกว้าง ความยาว ความสูง ซึ่งหมายถึง เนื้อหา สาระ ขอบเขต และรายละเอียดของเนื้อหาสาระ แต่ข่าวที่ดีต้องมีความลึกซึ่งถือเป็นมิติที่ดี หมายความว่า จะต้องมีการอธิบายขยายความซึ่งมีเงื่อนไขว่าต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความไม่เอาตัวเข้าไปผูกพันกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

การอธิบายขยายความ (interpretation) ที่กระทำไปกับข่าวแต่ละชิ้น คือ การแสดงความเกี่ยวพันของเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจไม่ปรากฏให้ผู้อ่านมองเห็นได้ชัด การอธิบายขยายความเป็นการกล่าวถึงภูมิหลังของข่าว เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ได้แจ่มแจ้งขึ้นนั่นเอง

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

## อิทธิพลและบทบาทของหนังสือพิมพ์

### ประวัติการณ์แห่งอิทธิพลหนังสือพิมพ์

ในประวัติศาสตร์ว่าด้วยอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ ผู้ที่ศึกษาวิชาการหนังสือพิมพ์ทั่วไป ในนานาประเทศให้การยอมรับกันว่า แม้กิจการหนังสือพิมพ์จะได้เริ่มก่อกำเนิดและมีบทบาท มาก่อนในประเทศอังกฤษ แต่ภาวะที่เป็น "อิทธิพล" ของหนังสือพิมพ์อย่างเป็นที่ยอมรับ และรับรองกันทุกฝ่ายโดยเค้นซัดที่สุดและหนักแน่นที่สุดเป็นครั้งแรกนั้น ได้แก่ หนังสือพิมพ์ใน สหรัฐอเมริกา ในช่วงระยะเวลาซึ่งมีการโจมตีต่อต้านการมีทาสกันอย่างรุนแรง เข้มแข็ง ก่อนหน้าภาวะที่สงครามกลางเมืองเพื่อการเลิกทาสจะเกิดขึ้น<sup>1</sup> หนังสือเล่มหนึ่งซึ่งยืนยัน ข้อความนี้ชื่อ Principle of Sociology เป็นตำราในทางวิชาการหนังสือพิมพ์แต่งโดย กิดดิงส์ (Franklin H. Gidding) พิมพ์ออกจำหน่ายตั้งแต่ปี ค.ศ. 1896 และก็ยังใช้อ้างอิงกันอยู่ตราบกระทั่งบัดนี้ กิดดิงส์กล่าวว่า นับแต่เวลานั้นเป็นต้นมา คำว่า "The Press" ก็ได้เกิดขึ้น อันหมายถึง "หนังสือพิมพ์ทั่วไปโดยส่วนรวม" แทนที่จะใช้คำว่า Newspaper อย่างที่เคยใช้มาแต่ก่อน<sup>2</sup> และนับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาเป็นเวลาประมาณสี่สิบหรือห้าสิบปี หนังสือพิมพ์ได้กลายเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างพัฒนาสาธารณมติของชุมชนที่เค้นที่สุด และจะกลายเป็นเพียงเครื่องมือเพียงประเภทเดียวในช่วงระยะเวลาดังกล่าวของการก่อและการสะท้อนสาธารณมติ ทั้งนี้เพราะสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ยังมีไม่ได้ถือกำเนิดขึ้นในโลก หรือหากมีขึ้นแล้วก็ยังไม่เข้มแข็งพอที่จะถือว่าเป็นสื่อมวลชนได้ ด้วยสถานะอันเข้มแข็งและเค้นที่สุดตลอดระยะเวลาดังกล่าว เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์ทั้งในสหรัฐอเมริกาและใน นานาประเทศที่ถือแบบปฏิบัติตาม เป็นกิจการที่ทรงอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงยิ่ง

การก่อกำเนิดขึ้นและการดำรงอยู่ของกิจการหนังสือพิมพ์ไม่ว่าในประเทศไหน ๆ มักจะมีสภาพคล้ายคลึงกัน กล่าวคือในซุดแรก ๆ หนังสือพิมพ์กำเนิดขึ้นมาและดำรงอยู่ได้โดย

<sup>1</sup>ชาย อุดลเคชประชาวัณ, การหนังสือพิมพ์ (พระนคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2511), หน้า 32.

<sup>2</sup>เรื่องเดียวกัน.

พลังของ "นักหนังสือพิมพ์" ซึ่งได้พยายามอย่างเต็มที่ที่จะอุทิศตัวของเขาเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน แม้ว่าจะต้องแลกด้วยชีวิตของตนเองก็ตาม สิ่งนี้ทำให้หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลอันสำคัญและแผ่ขยายออกไปกว้างใหญ่ไพศาลอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ในช่วงเวลาที่หนังสือพิมพ์แผ่ขยายอิทธิพลออกครอบคลุมจิตใจสาธารณชนเป็นครั้งแรก เจ้าของและบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นบุคคลเดียวกัน ได้ดำเนินกิจการหนังสือพิมพ์ตามอุดมการณ์ที่เขาเชื่อว่าประเสริฐที่สุด ด้วยเหตุนี้ประชาชนคนอ่านจึงเกิดศรัทธาในสิ่งซึ่งหนังสือพิมพ์ได้เลือกสรรลงตีพิมพ์ อาจกล่าวได้ว่า หนังสือพิมพ์ยิ่งใหญ่รุ่งเรืองขึ้นมาได้ก็เพราะบุคคลิกภาพของบุคคลผู้สร้างขึ้นมาขึ้นนั่นเอง<sup>1</sup>

ในเรื่องอิทธิพลของหนังสือพิมพ์นี้ได้นักหนังสือพิมพ์อีกท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นที่น่าสนใจเอาไว้ โดยอธิบายถึงมูลเหตุที่ส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพล ท่านผู้นี้ได้อรรถาธิบายไว้ตั้งแต่เมื่อประมาณ 70 ปีเศษมาแล้ว และคำชี้แจงนี้ก็ยังเป็นอรรถาธิบายซึ่งสำนักศึกษาริชาหนังสือพิมพ์โดยทั่วไป ไม่แต่เฉพาะในอังกฤษได้ถือเป็นบรรทัดฐานอยู่จนปัจจุบัน นักหนังสือพิมพ์ผู้นี้ชื่อ คูเลย์ (Charles H. Cooley) เขียนหนังสือชื่อ Social Disorganization หรือความเป็นระเบียบของสังคม คูเลย์ได้ให้ขนิยามเกี่ยวกับเนื้อหาในโครงสร้างชนิดที่มองไม่เห็นและจับต้องไม่ได้ของหนังสือพิมพ์ไว้ 4 ประการ<sup>2</sup>

1. หนังสือพิมพ์เป็นองค์การซึ่งทรงสมรรถวิสัยทางสังคม และเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสร้างสรรค์ความสำนึกของชุมชน
2. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของข้อเท็จจริงต่าง ๆ และของปรากฏการณ์ทางความประพฤติ ซึ่งโดยบทบาทอันนี้หนังสือพิมพ์เป็นจักรกลที่ทำหน้าที่ทั้งทางสร้างสรรค์ความคิดเห็นและทั้งทำลายความคิดเห็นต่าง ๆ ทั้งนี้ก็โดยการเลือกเสนอข่าวและการดำเนินการต่อข่าวต่าง ๆ นั้นเอง
3. หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องสร้างสมอย่างหนึ่งของความประพฤติ กล่าวง่าย ๆ ก็คือการที่บุคคลจะได้ "มีนามของเขาปรากฏอยู่ในข่าว" ผลก็คือเขาจะได้รับสถานะอันหนึ่ง

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน.

<sup>2</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.



ในทางสังคมตามสายตาของสาธารณชน คนเป็นจำนวนมากพยายามก่อประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม เพื่อจะได้รับการยกย่องจากหนังสือพิมพ์ ในทางตรงกันข้าม คนอีกหลายคนก็อาจจะละเว้นจากการกระทำในทางเสื่อมเสีย เพราะเกรงกลัวต่อการถูกประกาศในหน้าหนังสือพิมพ์

4. หนังสือพิมพ์คือ จักรกลอย่างหนึ่งที่มีการจัดระเบียบรศกุมของการซุบซิบนินทา ทั้งนี้ เพราะหนังสือพิมพ์เป็นกิจการที่แสวงหา "ข่าว" และ "ข้อกล่าวหา" ต่าง ๆ แล้วกระจายให้แพร่หลายออกไปเป็นประจำทุกวัน ฉะนั้น นักหนังสือพิมพ์จึงต้องทำงานแข่งกับเวลา การสอบสวนหาข้อเท็จจริงของข่าวที่จะนำลงพิมพ์ จึงต้องทำในเวลาอันจำกัดหรือบางทีก็มิได้สนใจเอาเสียเลย

#### อิทธิพลของหนังสือพิมพ์

เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ที่มีอยู่ในโลกปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนเก่าแก่ที่สุด สำหรับในสังคมไทยนั้น หนังสือพิมพ์ยังเป็นสื่อมวลชนประเภทเดียวที่พอมีอิสระอยู่บ้าง ในขณะที่รัฐบาลเพียงแต่เป็นผู้วางกฎเกณฑ์ควบคุมไม่ถึงกับเป็นเจ้าของดำเนินการเองเหมือนกับสื่อประเภทอื่น เช่น วิทยุ และโทรทัศน์ ความเป็นอิสระของหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์กับการเสนอข่าว และเสนอความคิดเห็นต่อประชาชนอย่างมาก ดังที่มีการกล่าวขวัญกันอยู่เสมอว่า หนังสือพิมพ์นั้นต้องเป็นตลาดเสรีแห่งความคิดเห็น หรือที่ว่าหนังสือพิมพ์เป็น Free market of all ideas<sup>1</sup>

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเราอยู่มาก และนอกจากนั้นยังเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนซึ่งเป็นผู้อ่านทั่ว ๆ ไปด้วย สาเหตุที่ทำให้หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้อ่านนั้นน่าจะมาจากเหตุสองประการคือ ประการแรก หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ และประการที่สอง ลักษณะของหนังสือพิมพ์

หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ก็คล้ายคลึงกับหน้าที่ของสื่อมวลชนทั้งที่ใดกล่าวแล้วในตอนต้น การที่จะเข้าใจว่าเหตุใดหนังสือพิมพ์จึงมีอิทธิพลต่อผู้อ่าน จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องทราบว่า

<sup>1</sup> เสลีย์ร หอมขจร, มติมหาชนกับประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 120.

โดยแท้จริงแล้วหนังสือพิมพ์มีหน้าที่อย่างไร หน้าที่ที่สำคัญของหนังสือพิมพ์กล่าวกันว่าเมื่ออยู่

3 ประการ คือ

1. หน้าที่ในการเสนอข่าวสาร
2. หน้าที่ในการเสนอความคิดเห็น
3. หน้าที่ให้ความบันเทิง

จากหน้าที่ 3 ประการดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าหน้าที่ในการเสนอข่าวและหน้าที่ในการเสนอความคิดเห็น เป็นหน้าที่ที่มีลักษณะเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดของประชาชนผู้อ่านโดยตรง การเสนอความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ ตามหลักการแล้วควรต้องแยกออกจากข่าวต่างหาก สำหรับความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ก็คือ บทบรรณาธิการนั่นเอง นอกจากนี้อาจจะรวมถึงบทความต่าง ๆ และจดหมายจากผู้อ่าน ก็เป็นการเสนอความคิดเห็นเหมือนกัน แต่เป็นความคิดเห็นของผู้เสนอแต่ละคน ปัญหาของการเสนอข่าวและการเสนอความคิดเห็นเป็นที่ถกเถียง และได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันอยู่เสมอ ๆ ท่านองว่า หนังสือพิมพ์เสนอความคิดเห็นของตนเข้าไปปะปนกับข่าวสารทำให้ข่าวสารถูกบิดเบือนไปจากความจริงอย่างไรก็ตาม การเสนอข่าวโดยแยกข่าวออกจากความคิดเห็นโดยเด็ดขาดเป็นเรื่องยาก ทั้งนี้ เพราะบางครั้งข่าวที่เสนอในหน้าหนังสือพิมพ์นั้นส่วนหนึ่งของข่าวเกิดจากหนังสือพิมพ์ได้รับข้อเท็จจริงมาแล้ว อีกส่วนหนึ่งยังเป็นเพราะการเสนอความคิดเห็นแทรกเข้าไปปะปนนั่นเอง การเสนอความคิดเห็นที่แอบแฝงหรือปะปนมาในรูปของการเสนอข่าวนี้เอง เป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อผู้อ่านเป็นอย่างมากเพราะผู้อ่านไม่ได้เฉลียวใจเลยว่าเป็นความคิดเห็น อาจกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของศิลป์ในการเสนอความคิดเห็น ซึ่งอาจจะรวมถึงเทคนิคในการเสนอภาพ และวิธีการอื่นเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านด้วย

ส่วนหน้าที่ในการให้ความบันเทิงนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นสาเหตุทางอ้อมกว่าได้ กล่าวคือ หน้าที่ในการเสนอข่าวก็ดี การเสนอความคิดเห็นก็ดี ส่วนหนึ่งเป็นการเผยแพร่เรื่องราวที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหรือความขัดแย้งทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้น การเสนอแต่ข่าวสารและความคิดเห็นในลักษณะนี้ประกอบกับการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมสมัยใหม่ซึ่งต้องต่อสู้แข่งขันกันตลอดเวลา จะนำไปสู่ความตึงเครียดทางอารมณ์ ความกระวนกระวาย

ใจในหมู่ประชาชนได้เหมือนกัน<sup>1</sup> ฉะนั้น สื่อมวลชนหรือหนังสือพิมพ์จึงควรรับผิดชอบเกี่ยวกับการให้ความบันเทิงแก่มวลชนเพื่อผ่อนคลายความเครียดลง เรื่องการให้ความบันเทิงนี้ ในบางกรณีอาจเป็นการมอมเมามวลชนให้เกิดความหลง ฟุ้งเฟ้อ เพ้อฝัน ได้ ฉะนั้น การให้ความบันเทิงจึงควรอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมเป็นการสร้างสรรค์ และควรดำเนินไปด้วยความรับผิดชอบ

ลักษณะของหนังสือพิมพ์ ก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลอย่างสูงยิ่งในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพราะหนังสือพิมพ์มีลักษณะในตัวของมันเองแฝงไว้ซึ่งความพิเศษหลายประการ ในที่นี้จะขอกล่าว โดยสรุปถึงคุณลักษณะของหนังสือพิมพ์เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่มีความถูกต้อง ในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลายในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีความถูกต้องที่สุด ทั้งนี้ เพราะผลิตขึ้นมาจากกระดาษแล้วนำมาพิมพ์เป็นข้อความเท่านั้น
2. หนังสือพิมพ์เป็นที่แพร่หลายทั่วไป หาซื้อได้ง่าย เนื่องจากการที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำจึงทำให้สามารถผลิตได้ในจำนวนมาก อีกประการหนึ่งก็คือ วิทย์และโทรทัศน์เป็นสิ่งที่ต้องใช้ไฟฟ้าประกอบ ฉะนั้น ถ้าที่ใดไม่มีไฟฟ้าไปถึง ก็ไม่อาจใช้สื่อมวลชนประเภทนี้ได้
3. หนังสือพิมพ์นั้นเมื่อซื้อมาแล้วจะอ่านเมื่อใดก็ได้ ตามแต่อารมณ์ เรื่องที่ลงในหนังสือพิมพ์ก็มีหลายรส ทำให้สามารถเลือกอ่านเรื่องต่าง ๆ ได้ตามใจชอบ ซึ่งต่างกับวิทย์และโทรทัศน์ ที่จะต้องรับฟังข่าวตามเวลา ตอนไหนไม่ชอบหรือไม่มีอารมณ์อยากฟังก็ต้องฟัง ทำให้เลือกฟังไม่ได้ จึงทำให้เกิดความรู้สึกเหมือนกับถูกบังคับให้ฟัง
4. หนังสือพิมพ์นั้นการเสนอภาพและเรื่องราวสามารถที่จะเก็บรักษาไว้เป็นหลักฐานได้คงสภาพนาน เมื่อประสงค์จะอ่านหรือนำมาอ้างอิงเมื่อใดก็สามารถกระทำได้ ส่วนวิทย์หรือโทรทัศน์ เมื่อได้ฟังหรือชมไปแล้วก็ผ่านไปเลย ไม่อาจที่จะเก็บเสียงเอาไว้ได้ เว้นแต่ตั้งใจบันทึกเสียงเอาไว้
5. หนังสือพิมพ์ให้ข่าวสารและรายละเอียดลึกซึ้งได้มากกว่ารายการข่าวทางวิทย์หรือโทรทัศน์ ทั้งยังเสนอข่าวได้หลายประการมากกว่าวิทย์หรือโทรทัศน์ เพราะสื่อมวลชน

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 109.

ประเภทวิทยุ โทรทัศน์นั้น จำเป็นต้องคัดเลือกหัวข้อข่าวและเนื้อหาสาระที่สำคัญ ๆ เนื่องจากมีเวลาของการเสนอข่าวอันจำกัด<sup>1</sup>

6. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ หนังสือพิมพ์ประกอบด้วยข่าวคานต่าง ๆ ได้แก่ข่าวการเมือง ข่าวอาชญากรรม ข่าวการศึกษา ข่าวกีฬา บทวิจารณ์ บทความ จดหมายร้องเรียน เป็นต้น เรื่องราวต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องใหม่ เป็นที่น่าสนใจของผู้อ่าน การใช้ภาษาและการพาดหัวข่าว ก็แตกต่างไปจากสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ภาษาที่ใช้ในการเสนอข่าวและเขียนบทความ บทวิจารณ์ เป็นภาษากระต๊อค ชักจูงใจให้คนอยากอ่าน เมื่ออ่านแล้วก็ได้อรรถรสความรู้เพิ่มเติม ช่วยให้เข้าใจเหตุการณ์และมีข้อมูลในการตัดสินใจในบางกรณี เพื่อดำเนินการปฏิบัติการในขั้นต่อไป นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่านมองเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยทัศนะอันกว้างขวางและพัฒนาความรู้สึกนึกคิดได้เป็นอย่างดี<sup>2</sup>

#### องค์การที่รับรองว่าหนังสือพิมพ์มีอิทธิพล

อิทธิพลของหนังสือพิมพ์เป็นเรื่องที่ได้รับการกล่าวขวัญถึงกันอย่างมากมาอย่างกว้างขวางในแทบทุกอาชีพ อิทธิพลของหนังสือพิมพ์ที่กล่าวมานี้ เป็นเรื่องที่ได้รับการยกย่องจากบุคคลเป็นจำนวนมาก บางคนก็ตั้งข้อสงสัยในขณะที่คนอื่น ๆ รู้สึกหวาดกลัวต่ออิทธิพลของหนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน "อิทธิพลของหนังสือพิมพ์ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทั้ง ๆ ที่อาจจะใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือการพิสูจน์เพื่อแสดงให้เห็นได้น้อยกว่าก็ตาม แต่ก็ดูออกจะเป็นสิ่งที่พอจะเชื่อถือได้"<sup>3</sup> ท่านอาจารย์ สุภา ศิริमानนท์ ได้กล่าวถึงสิ่งซึ่งเป็นเครื่องรับรองให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่มียุทธิพล ไว้ในหนังสือชื่อ "นักหนังสือพิมพ์" พิมพ์ออกจำหน่ายตั้งแต่ พ.ศ. 2490 ซึ่งเป็นบทความที่มีคุณค่ายิ่งกว่า:

<sup>1</sup> ราวีกี กุลสมบุญ, "ความสำคัญของหนังสือพิมพ์ในกรุงเทพมหานคร," นิตยสารอุตสาหกรรมทหาร 7 (ตุลาคม - ธันวาคม 2521): 103.

<sup>2</sup> บำรุงสุข สีหอำไพ, "บทบาทของหนังสือพิมพ์กับการพัฒนาประเทศ," นิตยสาร 6 (สิงหาคม 2520): 8.

<sup>3</sup> เสถียร หอมขจร, มติมหาชนกับประชาธิปไตย, หน้า 121.



บรรดาองค์การที่ได้ "ถล่มเข้ามา" รับรองฐานะของหนังสือพิมพ์โดยปริยายนั้น ถึงแยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. องค์การทางราชการ
2. องค์การของเอกชน

สำหรับ "การรับรอง" จากองค์การของทางราชการ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงอิทธิพลของหนังสือพิมพ์อาจแบ่งออกได้ 4 ประการ คือ

1. การตรวจตราเซ็นเซอร์ข่าว
2. กฎหมายว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท
3. กฎหมายการพิมพ์
4. ข้าราชการโฆษณาชวนเชื่อของทางราชการ ทั้งในยามสงบและยามสงคราม

ซึ่งข่าวชนิดนี้วงการของราชการมีเจตนาที่จะเบนความคิดเห็นของประชาชนให้หันเหไปในทางนิยมทางราชการก็ดี หรือต้องการที่จะปลุกศรัทธาให้มหาชนเห็นว่า วงการราชการสามารถในทางใดทางหนึ่งก็ดี

ส่วนองค์การของเอกชนนั้น เท่าที่ได้ปรากฏมาแล้ว อาจกำหนดได้ 3 ประการคือ

1. การลงพิมพ์แจ้งความโฆษณาขายสินค้าในหนังสือพิมพ์
2. การติดต่อกับบรรดาเอกชนกับหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้ เพื่อความมุ่งหมายที่จะ

ประกาศหรือโฆษณาคุณสมบัติของตนให้ประชาชนรู้จัก เพราะเอกชนเหล่านี้ต้องเป็นผู้แสดงเจตจำนงว่าจะเป็นผู้รับใช้สาธารณะ เช่น เป็นผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

3. การเสนอข่าวที่เกี่ยวกับเอกชนบางคน ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางที่ดี เช่น การได้เลื่อนตำแหน่ง การทำประโยชน์อย่างใหญ่หลวงให้แก่ประเทศชาติ หรือซึ่งอาจจะเป็นไปในทางร้าย เช่น คดีโกงกิน การทุจริตต่อหน้าที่ราชการ คดีข่มขืนกระทำชำเรา และกรณีทั้งปวงอันถึงสงเคราะห์เข้าอยู่ในประเภทที่เป็นความดีหรือความเสียหายแก่เอกชนบางคน หรือบางกลุ่มบางเหล่า

โดยประวัติศาสตร์เมื่อองค์การหนังสือพิมพ์เริ่มกำเนิดขึ้น ผู้ปกครองบ้านเมือง

หาได้สำนึกในความสำคัญแห่งอิทธิพลของหนังสือพิมพ์แต่อย่างใด หนังสือพิมพ์ของทุก ๆ ประเทศจึงดำเนินกิจการด้วยความมีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ แต่ในระยะเวลาต่อมาฝ่ายปกครองหรือรัฐบาลเริ่มตระหนักถึงอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ ที่สามารถจะส่งผลกระทบต่อรัฐบาลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ผู้ปกครองบ้านเมืองถือเอาแต่ความสุขสบายของกลุ่มของตนสำคัญกว่าความสุขสบายของประชาชนส่วนรวม ในยุคเช่นนี้รัฐบาลหรือฝ่ายปกครองย่อมมองไปว่าหนังสือพิมพ์เป็นศัตรูตัวสำคัญ นอกจากนั้นองค์การหนังสือพิมพ์เป็นองค์การที่ทำหน้าที่รับใช้ประชาชน ฉะนั้น จึงจำต้องยึดเอาสาธารณประโยชน์เป็นสรณะ แต่เราก็ต้องยอมรับความจริงข้อหนึ่งที่ว่า คนทุจริตยอมจะต้องมีแหกรอกอยู่ด้วยทั่วไป ไม่ว่าในองค์กรใด ๆ หนังสือพิมพ์ก็เช่นเดียวกันที่ต้องตกอยู่ภายใต้ความจริงข้อนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเกิดหนังสือพิมพ์ที่มุ่งหวังแต่จะแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวหรือของปัจเจกชนขึ้น ปัจเจกชนนี้ก็คือ ผู้เป็นบรรณาธิการ เจ้าของ หรือผู้มีอิทธิพลในทางใดทางหนึ่งนั่นเอง ด้วยเหตุ 2 ประการนี้ จึงทำให้ฝ่ายปกครองสร้างกฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ขึ้นมาควบคุม ฉะนั้น กฎหมายการพิมพ์กฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานหมิ่นประมาท ฐานขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ก็ได้เกิดขึ้นและเข้าครอบคลุมกิจการหนังสือพิมพ์ กฎหมายเหล่านี้แหละที่เป็นเครื่องรับรองอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ที่มีอยู่ในสังคม

ส่วนการรับรองในภาคขององค์การเอกชนนั้น จะเห็นได้ว่า การที่พ่อค้าจ้างหนังสือพิมพ์ให้ลงโฆษณาสินค้าของตน การที่นักการเมืองหรือผู้ที่กำลังก้าวขึ้นมาเป็นนักการเมืองต้องการเผยแพร่ตนเองทางหนังสือพิมพ์ ถ้าบุคคลเหล่านี้ไม่ยอมรับอิทธิพลของหนังสือพิมพ์แล้ว จะมายอมเสียเงินทอง และทุ่มเทเวลาให้กับหนังสือพิมพ์ทำไมกันเล่า

หนังสือพิมพ์จะมีอิทธิพลต่อประชาชนมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ ประการแรก คือ จำนวนและลักษณะของการที่ประชาชนได้รับข่าวสาร หรืออ่านโดยตรง ประการที่สอง อิทธิพลของหนังสือพิมพ์จะมีมากกว่า ถ้าเรื่องราวที่เสนอนั้นสอดคล้องกับความคิดเห็นเดิมของประชาชน แทนที่จะเสนอในทางตรงกันข้าม และอีกประการหนึ่ง ขึ้นอยู่กับศักดิ์ศรีของหนังสือพิมพ์หรือผู้เขียนด้วยเหมือนกัน นอกจากนี้ก็ยังขึ้นกับเรื่องราวว่าผู้อ่านได้ทราบที่อยู่แล้วเพียงใด

### บทบาทของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เป็นกิจการที่ยึดอุดมคติที่ว่า ให้ถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นใหญ่ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับสาธารณประโยชน์แล้ว ถือว่าเป็นหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่จะต้องคอยดูแลปกป้องทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้หน้าที่ที่จะต้องรับใช้ประชาชนมาก จากการที่หนังสือพิมพ์มีหน้าที่มากมายหลายด้านนี้เองจึงทำให้หนังสือพิมพ์ต้องมีบทบาทมากมายเป็นเงาตามตัวไปช่วยผลประโยชน์ส่วนรวมหรือสาธารณะประโยชน์ที่มีแฝงอยู่ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม การศึกษา ตลอดจนวัฒนธรรมและทัศนคติต่าง ๆ เป็นต้น ด้วยเหตุที่บทบาทของหนังสือพิมพ์มีมากมายเช่นนี้ ในการกล่าวถึงบทบาทของหนังสือพิมพ์ในส่วนนี้จึงไม่สามารถที่จะกล่าวได้อย่างทั่วถึงและครบถ้วน ฉะนั้น ใครจะกล่าวถึงบทบาทที่คิดว่ามีความสำคัญพอให้เห็นเป็นแนวทางเท่านั้น

### บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการเป็นสื่อกลางการติดต่อ <sup>①</sup>

ในสมัยก่อนระบอบการปกครองประเทศต่าง ๆ เป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชซึ่งไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการปกครองแต่อย่างใด รัฐบาลจะติดต่อกับประชาชนเมื่อมีความต้องการให้ประชาชนปฏิบัติตามคำสั่งของทางราชการเท่านั้น เช่น การเก็บภาษี การบริหารบ้านเมืองในสมัยนั้นก็ยังไม่สลับซับซ้อน รัฐบาลก็ไม่จำเป็นต้องติดต่อกับประชาชนมากนัก แต่ปัจจุบันการบริหารกิจการบ้านเมืองเต็มไปด้วยความซับซ้อนและยุ่งยากและประเทศเป็นส่วนมากหันมาปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งถือหลักให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ นอกจากนั้นรัฐบาลก็ยังเห็นความจำเป็นของการติดต่อสื่อสารกับประชาชนมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนตระหนักในหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่จะต้องให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ ฉะนั้น การติดต่อสื่อสารจากรัฐบาลถึงประชาชนเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ แต่จะต้องมีการติดต่อสื่อสารจากประชาชนไปสู่รัฐบาลด้วย เพื่อช่วยให้รัฐบาลได้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางซึ่งสามารถเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ก็เป็นเพราะคุณลักษณะของหนังสือพิมพ์ทั้งที่กล่าวมาแล้ว บทบาทของหนังสือพิมพ์ในฐานะเป็น



สื่อกลางของการติดต่อ อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น<sup>1</sup>

1. บทบาทในการเป็นสื่อกลางการติดต่อจากรัฐบาลสู่ประชาชน หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องรายงานการดำเนินงานของรัฐบาล เพื่อให้ประชาชนได้ทราบสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลดีในการสร้างความเข้าใจทั่วไปแล้ว ยังเป็นการป้องกันการดำเนินงานอันมิชอบอย่างลับ ๆ ของรัฐบาลและเป็นการชี้แจงให้ข้าราชการมีความรับผิดชอบต่อสาธารณชนด้วย เพราะตระหนักว่าจะอยู่ในสายตาของหนังสือพิมพ์ ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของประชาชนโดยตลอด การเสนอข่าวความเคลื่อนไหวของรัฐบาลสู่ประชาชนอาจทำได้โดยการเสนอข่าวทางการเมืองที่ประชาชนควรจะได้รู้ ติดต่อบริษัทและสัมภาณบุคคลในคณะรัฐบาลในเรื่องบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชน แต่รัฐบาลยังไม่ได้แถลงออกมาแน่นอน ซึ่งเป็นการผูกมัดให้รัฐบาลรับผิดชอบต่อดังที่ได้แถลงไป ประการสุดท้ายให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในยามจำเป็น เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ

2. บทบาทในการเป็นสื่อกลางการติดต่อจากรัฐบาลสู่ประชาชน หนังสือพิมพ์มีหน้าที่นอกไปจากเสนอข่าวของรัฐบาลแล้ว ยังต้องเสนอข่าวความต้องการและความเดือดร้อนของประชาชน เสนอแนะในสิ่งที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชน นอกจากนั้นยังตีพิมพ์จดหมายหรือบทความที่ประชาชนส่งมาเป็นการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของรัฐบาล เพราะในการที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ฝ่ายปกครองหรือรัฐบาลจำเป็นต้องรู้ถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน หนังสือพิมพ์ของไทยเป็นสื่อมวลชนชนิดเดียวที่ดำเนินงานโดยเอกชน จึงทำหน้าที่ในการเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชนได้เป็นอย่างดี

3. บทบาทในการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเอกชนและกลุ่มชนต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในสังคมสมัยใหม่ การติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาประเทศไปสู่ความก้าวหน้าได้ ส่วนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หนังสือพิมพ์สามารถ

<sup>1</sup>พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม, บทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย  
(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 77.



เข้าไปมีบทบาทในการเป็นสื่อกลางให้ชาติอื่น ๆ ได้ทราบทัศนะหรือความเข้าใจในอันถูกต้อง และยังช่วยเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ประเทศชาติอีกด้วย

### บทบาทของหนังสือพิมพ์ในด้านการเมือง

บทบาทของหนังสือพิมพ์ในด้านการเมือง นับว่าเป็นบทบาทสำคัญยิ่งประการหนึ่งของหนังสือพิมพ์ ในการกล่าวถึงบทบาทในทางการเมืองนี้ จะขอแยกกล่าวเป็น 2 ตอน คือ บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาล กับบทบาทของหนังสือพิมพ์ในการให้ความรู้ทางด้านการเมือง

②

บทบาทในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาล ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย บทบาทด้านนี้ของหนังสือพิมพ์นับเป็นบทบาทที่สำคัญที่สุด เป็นปัจจัยในการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนพึงรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองและพฤติกรรมของรัฐบาล ในอันที่จะวินิจฉัยการดำเนินงานของรัฐบาลอย่างมีเหตุผลเพื่อสร้างประชาชาติ ซึ่งรัฐบาลต้องรับฟังและนำมากำหนดเป็นนโยบายในการบริหารประเทศ ทั้งนี้ เพราะรัฐบาลนั้นเป็นตัวแทนของประชาชนที่ไ้ได้รับเลือกเข้าไปเพื่อบริหารประเทศ บทบาทอันนี้ก็คือ การตรวจสอบการปฏิบัติงานและพฤติกรรมของรัฐบาล เพื่อทำหน้าที่ที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชน โดยประการแรก ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ราชการในระดับบุคคล<sup>1</sup> ทั้งของนักการเมืองและข้าราชการประจำ เพื่อรายงานให้ประชาชนทราบว่า บุคคลเหล่านี้ปฏิบัติหน้าที่ของตนหรือไม่และไ้ผลเพียงใด ทั้งนี้ โดยการสัมภาษณ์ วิพากษ์วิจารณ์ ตั้งข้อสงสัยและแสดงความคิดเห็นการที่ถูวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติหน้าที่ย่อมมีผลต่ออนาคตทางการเมืองและทางการเมืองงานของบุคคลเหล่านี้ ดังนั้น หนังสือพิมพ์จึงสามารถควบคุมการปฏิบัติงานของนักการเมืองหรือข้าราชการให้เป็นไปตามหน้าที่หรืออย่างน้อยก็ทำให้เหล่านี้ระมัดระวังตัวในการปฏิบัติงานมากขึ้น ประการที่สอง การแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐบาลโดยรวม ซึ่งเป็นบทบาทที่คล้ายกับสถาบันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระดับหนึ่ง เพราะเหตุว่าหนังสือพิมพ์ก็เปรียบเสมือนตัวแทนของประชาชนเช่นกัน

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 99.

ประการที่สาม คึกคักการดำเนินงานของรัฐบาลในประเด็นสำคัญ โดยอาศัยกฎเกณฑ์การ  
รักษาผลประโยชน์ของประชาชนในทุก ๆ ด้านเป็นสำคัญ ประการสุดท้าย หนังสือพิมพ์อาจเสนอ  
แนวทางที่รัฐบาลควรนำไปแก้ไขปรับปรุง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพื่อประชาชน  
ตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย<sup>1</sup> และในขณะเดียวกันข้อเสนอดังกล่าวอาจจะเป็นการช่วยเหลือ  
รัฐบาลให้เป็นที่ศรัทธาของประชาชนต่อไป

บทบาทในการให้ความรู้ทางการเมือง เป็นบทบาทสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน  
ประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มิมีการศึกษาและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง  
การปกครองอยู่ในระดับต่ำ ผังแน้อยู่กับค่านิยมและทัศนคติเก่า ๆ ทำให้ไม่อาจปรับตัวเข้า  
กับระบบการเมืองสมัยใหม่ได้ "หนังสือพิมพ์จะช่วยทำลายของว่างคั่งกล่าวให้กระจุกสะหน  
เชื่อมโลกเก่าและโลกใหม่ โดยการเสนอข่าวคราวความเคลื่อนไหวของสังคม รวมทั้งการ  
เสนอบทความและสารคดี อธิบายให้ประชาชนได้ตระหนักและเข้าใจถึงระบอบการปกครอง  
สมัยใหม่"<sup>2</sup>

การให้ความรู้ทางการเมืองของหนังสือพิมพ์เป็นการให้การศึกษาแก่บุคคลที่  
ไม่ได้เล่าเรียนในโรงเรียน ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะกระตุ้นบุคคลเหล่านั้นให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลง  
และปรับตัวเองให้เข้ากับระเบียบและวิถีการใหม่ ๆ ละทิ้งจารีตธรรมเนียมเก่า ๆ  
ซึ่งขัดต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ประเทศด้อยพัฒนาเพียงจะนำระบอบประชาธิปไตย  
มาทดลองใช้ ประชาชนจึงต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้องและปรับตัวให้เข้ากับการปกครอง  
ใหม่ การให้ความรู้ทางการเมืองจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางความคิดของ  
ประชาชน ทำให้รู้ถึงหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม<sup>3</sup> ซึ่งควรจะมีส่วนร่วมในการปกครอง  
ประเทศ

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 103 - 115.

<sup>2</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 121.

<sup>3</sup> เสถียร หอมขจร, มติมหาชนกับประชาธิปไตย, หน้า 124.

## เสรีภาพของสื่อมวลชน

มนุษย์แต่เดิมในสมัยโบราณเกิดมามีเสรีภาพอย่างเต็มที่ เพราะในสมัยโบราณนั้นมนุษย์ยังไม่เจริญ การใช้ชีวิตก็เป็นไปแบบง่าย ๆ โดยอยู่กันเป็นครอบครัว ครอบครัวใครครอบครัวมัน ต่อมาด้วยความจำเป็นบางประการ และสัญชาตญาณแห่งการเอาตัวรอดทำให้มนุษย์เริ่มอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นเผ่า ซึ่งก็เริ่มมีกฎมีเกณฑ์ขึ้นมาบ้าง จนในที่สุดมนุษย์จึงมาอยู่รวมกันเป็นสังคม การที่จะอยู่รวมกันได้ด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อยจำเป็นจะต้องมีสิ่งควบคุม มิให้มีการใช้เสรีภาพของแต่ละบุคคลไปกระทบกระเทือนเสรีภาพของผู้อื่น ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อเป็นสิ่งพันธนาการเสรีภาพของแต่ละบุคคลในสังคม เพื่อการอยู่รวมกันโดยสงบสุข สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เพื่อพันธนาการอิสรภาพของมนุษย์นี้ก็คือ กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นโซ่ตรวนที่ผูกพันมิให้มนุษย์มีเสรีภาพจนเกินขอบเขตแห่งการอยู่รวมกันอย่างสงบสุข

มนุษย์เมื่อเกิดมาธรรมชาติได้สร้างสมองอันชาญฉลาดกว่าสัตว์ทั้งหลายมาให้มนุษย์ด้วย จึงทำให้มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงในการที่ตนจะมีความรู้สึกนึกคิดได้ มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ประเสริฐกว่าสัตว์โลกทั้งปวง มนุษย์จึงมีการคิ่รนอนอยู่ตลอดเวลาในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ และเรื่องต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว ฉะนั้น มนุษย์กับเรื่องการคิดคำนึงจึงเป็นสิ่งที่คู่กันมาแต่คิด คำบรรพ์ เมื่อมนุษย์คิดแล้วก็จะมีการแสดงออกเพื่อให้ผู้อื่นทราบ ซึ่งการแสดงออกนี้เป็นเสรีภาพพื้นฐานของมนุษย์ การแสดงออกของมนุษย์ในระยะเริ่มแรกก็ใช้การพูด ต่อมาสังคมมีวิวัฒนาการเจริญก้าวหน้าคิดประดิษฐ์กระดาษ และตัวอักษรขึ้นได้ การแสดงออกของมนุษย์จึงปรากฏอยู่ในรูปหนังสือ ซึ่งมีข้อความแสดงความคิดเห็นของเจ้าของความคิดนั้น ในปัจจุบันสังคมได้วิวัฒนาการมาจนมีการสื่อสารมวลชนที่ฉะฉาน มีเครื่องมือเครื่องมือที่ใช้ในการบอกข่าวคิดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทำให้ประชาชนสามารถรู้ข่าวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ตลอดจนมีการถ่ายทอดความคิดเห็นกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในสังคมเมืองการสื่อสารมวลชนเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากความสลับซับซ้อนของสังคมมนุษย์จึงจำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น การสื่อสารมวลชนในปัจจุบันนอกจากจะเป็นการรายงานข่าวสารความเคลื่อนไหวแล้ว ยังมีการวิพากษ์วิจารณ์เสนอแนะความคิดเห็นรวมไปด้วย ด้วยเหตุนี้การสื่อสารมวลชนจึงต้องมีการควบคุม

เพื่อให้ไปก่อความเสียหายเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น ๆ สิ่งที่คุณคุมการสื่อสารมวลชน ก็คือกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพค่านี้นี้ กฎหมายถือว่าเป็นสิ่งที่คุณคุมการสื่อสารมวลชนที่สำคัญที่สุด

เสรีภาพของสื่อมวลชนจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับระบอบการปกครองและตัวผู้บริหารประเทศ ในประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยสื่อมวลชนจะมีเสรีภาพมากกว่าประเทศที่ปกครองในระบอบอื่น แต่ในประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยด้วยกันนั้น แต่ละประเทศสื่อมวลชนก็มีเสรีภาพไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารประเทศว่าจะใช้อำนาจทางกฎหมายบีบบังคับการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชน หรือผ่อนคลายการบีบบังคับเสรีภาพเพียงใด เสรีภาพของสื่อมวลชนควรจะได้รับการยอมรับจากรัฐบาลว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งในภาวะปัจจุบัน เพราะสื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นปากเสียงแทนราษฎรตลอดจนดูแลรักษาผลประโยชน์ของประเทศในทางต่าง ๆ

### เสรีภาพหนังสือพิมพ์

เมื่อพิจารณาถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์มีหน้าที่และความรับผิดชอบกว้างขวางโดยปราศจากขอบเขตจำกัด เรื่องอะไรก็ตามที่จะเป็นประโยชน์ หรือจะเสียหายต่อส่วนรวมแล้ว หนังสือพิมพ์จะต้องเข้าเกี่ยวข้องกับเพื่อพิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์ หรือชี้นำให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของประโยชน์ที่จะเกิดแก่สาธารณชนดังกล่าว หน้าที่อันนับได้ว่าเป็นหน้าที่หลักและมีความสำคัญของหนังสือพิมพ์ก็คือ หน้าที่ในการเสนอข่าว หรือรายงานข่าว ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ภายในสังคม และภายในโลกให้ประชาชนได้ทราบ หน้าที่ในการเสนอนับเป็นหน้าที่ที่เป็นหลักใหญ่ของหนังสือพิมพ์ จากหน้าที่อันนี้เองที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ในระบอบประชาธิปไตยนั้นมีหน้าที่ที่สำคัญอีกอันหนึ่งคือการควบคุมรัฐบาล หนังสือพิมพ์จะเป็นตัวคอยจ้องมองการบริหารราชการของรัฐบาลว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการอย่างถูกต้องเที่ยงธรรม และดำเนินการไปโดยสมควรหรือไม่ ในการนี้หนังสือพิมพ์จะเป็นตัวสะท้อนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้รัฐบาลได้ทราบ และในขณะเดียวกันก็เป็นการคอยดูแลปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนไปในตัวอีกด้วย การที่หนังสือพิมพ์จะตอบสนองหน้าที่ที่มีต่อส่วนรวมได้อย่างเต็มที่นั้น หนังสือพิมพ์



จำเป็นต้องมีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน กล่าวอีกนัยหนึ่ง หนังสือพิมพ์จำเป็นจะต้องมี "เสรีภาพ" ในการดำเนินงานนั่นเอง

เรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์นี้เป็นเรื่องที่ได้รับการกล่าวถึง วิพากษ์วิจารณ์กันมาเป็นเวลานาน และคงเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันไปอีกไม่มีวันสิ้นสุด การประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ในสังคมประชาธิปไตย นอกจากการลงทุนเพราะเป็นธุรกิจอุตสาหกรรมแล้ว เรื่องเสรีภาพอันเป็นนามธรรม ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะประกันการทำงานของหนังสือพิมพ์ให้ดำเนินกิจการไปได้อย่างไม่พะวักพะวน เสรีภาพของหนังสือพิมพ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเสรีภาพของประชาชน การพัฒนาการอิสรภาพหนังสือพิมพ์ จึงเท่ากับการพัฒนาการเสรีภาพของประชาชนด้วยการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์นั้น เป็นหน้าที่อันชอบธรรมของมนุษยชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีสะพานเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ฉะนั้น หากหนังสือพิมพ์สิ้นเสรีภาพ หนังสือพิมพ์ก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างครบถ้วนบริบูรณ์ ประชาชนย่อมจะถูกบิดู๋บิดตาโดยสิ้นเชิง หรือถูกมอมเมาให้หลงไหลในสิ่งที่ไรสาระอันไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน

เสรีภาพนับเป็นหัวใจอันสำคัญยิ่งของหนังสือพิมพ์ อาจกล่าวได้ว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่จะขาดเสียมิได้ในกิจการหนังสือพิมพ์ ในเมื่อหนังสือพิมพ์มีเสรีภาพแล้ว ผู้ที่จะได้รับประโยชน์จาก "เสรีภาพ" อันนี้ก็ไม่ใช่แค่เฉพาะเพียงฝ่ายหนังสือพิมพ์เท่านั้น ฝ่ายปกครองเองและฝ่ายประชาชนก็ย่อมได้รับประโยชน์จากเสรีภาพนี้ด้วย<sup>1</sup> เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ นั้น มิได้หมายถึงว่า การที่จะเขียนลงพิมพ์สิ่งใดก็ได้ตามใจชอบเพราะเสรีภาพย่อมมีขอบเขตจำกัดอยู่โดยรอบ เปรียบเทียบได้กับชีวิตมนุษย์ซึ่งตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย มีหลายสิ่งหลายอย่างที่เราไม่อาจกระทำได้แม้ว่าเราประสงค์จะทำเช่นนั้น กฎธรรมชาตินี้เองเป็นเครื่องจำกัดขอบเขตการกระทำบางอย่างของเราไว้เป็นต้นว่า เราอยากกินอาหารทุกอย่างในร้าน ๆ หนึ่งซึ่งมีฝีมือในการปรุงอาหารเป็นอย่างมากให้หมดทั้งร้าน แต่เราก็สามารถที่จะกินได้เท่าที่ขอบเขตจำกัดของกระเพาะเราเท่านั้น นอกจากนั้นแล้ว ผู้อื่นเขาก็มีสิทธิของเขาเหมือนกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำกัดขอบเขตสิทธิของเรา เพราะเราอยู่ในสังคมของผู้เจริญซึ่งมี

<sup>1</sup>ชาย อุดลเดชประจักษ์, การหนังสือพิมพ์, หน้า 71.

กฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับกฎหมายซึ่งทางบ้านเมือง  
ได้วางไว้ สำหรับเป็นหลักในการปกครองให้ประชาชนพลเมืองอยู่เย็นเป็นสุข และอยู่กันอย่าง  
ความสงบเรียบร้อย

มีเรื่องเล่ากันสืบต่อกันมานาน และเป็นที่แพร่หลายเรื่องหนึ่งว่า ชายคนหนึ่งถูกจับ  
เพราะวัดเหวี่ยงแขนไปในหมู่คนและโคนเขาจุกของอีกคนหนึ่งเข้า เมื่อถูกนำตัวไปศาล  
จำเลยก็เกรี้ยวกราดเอากับผู้พิพากษาขึ้นว่า "ท่านผู้พิพากษาทำไมในประเทศเสรีเช่นนี้  
ผมไม่มีสิทธิจะวัดเหวี่ยงแขนของผมเองคอกหรือ" ท่านผู้พิพากษาคอบจำเลยไปว่า "สิทธิ  
ของท่านในการวัดเหวี่ยงแขนของท่านเองนั้นนะ ย่อมหมดไปตรงเขตที่เริ่มมีจุกของคนอื่นอยู่  
เจ้าเอาไปลิบรินในตาราง"<sup>1</sup>

และในทำนองเดียวกันนี้ เราก็อาจเปรียบเทียบเรื่องนี้กับเรื่องสิทธิของนัก  
หนังสือพิมพ์ว่า "สิทธิของนักหนังสือพิมพ์ในการวัดเหวี่ยงแขนของนักหนังสือพิมพ์ (ปากกา)  
นั้น แม้จะอยู่ในสังคมประชาธิปไตยก็ดี ก็ย่อมหมดไปตรงเขตที่เริ่มมีจุก (เลนงานหนังสือพิมพ์)  
ของคนอื่นอยู่" คุณกัน

จะเห็นแล้วว่า เสรีภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์เป็น  
อย่างยิ่ง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วย่อมเกิดปัญหาขึ้นมาว่า อะไรบ้างที่เป็นสิ่งซึ่งหนังสือพิมพ์ต้องการ  
ในการที่จะดำเนินการได้อย่างมีเสรีภาพ ปัญหานี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงความเห็น  
ไว้หลายแง่หลายมุมแตกต่างกันออกไป ซึ่งความคิดของแต่ละท่านก็มีเหตุผลสนับสนุนด้วยกัน  
ทั้งนั้น ในที่นี้ข้าพเจ้าใคร่ที่จะขอเสนอแนวความคิดเห็นส่วนตัวในเรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์  
ว่า เสรีภาพของหนังสือพิมพ์นั้น ควรจะมีองค์ประกอบดังนี้

1. เสรีภาพในด้านข่าวสาร (Freedom of Information)
2. เสรีภาพในการพิมพ์ (Freedom of Printing)
3. เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ (Freedom of Criticize)
4. เสรีภาพในการจำหน่ายแจก (Freedom of dissemination)

<sup>1</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

เสรีภาพในข่าวสาร (Freedom of Information) หัวใจในการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ก็คือ "ข่าว" ข่าวสารถือว่าเป็นเนื้อหาหลัก และเป็นส่วนที่มีความสำคัญที่สุด ทั้งนี้ เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่รายงานเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในสังคม และปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า ประชาชนมีสิทธิพื้นฐานอันหนึ่ง คือ สิทธิในการรับรู้ (right to know) ในการที่จะรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ฉะนั้น นักหนังสือพิมพ์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดในการที่จะต้องแสวงหาข่าวสาร เพื่อนำมาเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบ การจำกัดเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสาร หรือการปฏิเสธสิทธิในการแสวงหาข่าวสาร ก็เท่ากับว่าเป็นการปฏิเสธสิทธิในการรับรู้ของประชาชนคนนั่นเอง<sup>1</sup>

เสรีภาพในการพิมพ์ (Freedom of Printing) เมื่อได้ข่าวสารมาแล้วขั้นต่อไปก็จะต้องดำเนินการพิมพ์ เพื่อนำออกจำหน่ายแจกให้ประชาชนต่อไป การพิมพ์นี้ หนังสือพิมพ์จะต้องมีเสรีภาพที่จะทำการพิมพ์ได้โดยปราศจากการยับยั้งกอน (prior restraint) ซึ่งก็คือการ "เซ็นเซอร์" (censorship) การที่จะควบคุมเรื่องที่น่าสงสัยพิมพ์โดยวิธีที่ถูกต้องตามหลักเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ต้องกระทำโดยการปล่อยให้หนังสือพิมพ์ตีพิมพ์เรื่องราวออกมาเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเสียก่อน เรื่องใดที่ฝ่ายปกครองพิจารณาเห็นว่า อาจก่อความเสียหายหรือกระทบกระเทือนต่อส่วนรวมได้แล้ว จึงดำเนินการฟ้องร้องไปยังศาล เพื่อให้ศาลสถิตยุติธรรมเป็นผู้ตัดสินความถูกต้อง

เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ (Freedom of Criticize) นอกจากหน้าที่ในการเสนอข่าว ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์แล้ว หนังสือพิมพ์ยังมีหน้าที่ในการควบคุมรัฐบาลอีกด้วย ซึ่งหน้าที่อันนี้ นับเป็นหน้าที่อันสำคัญยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Edwin Emery, Phillip H. Ault, and Warren K. Agee, Theories and Realities of Press Freedom, Introduction to Mass Communication (New York : Dodd Mead & Company, 1974), p.42.

<sup>2</sup>Ibid, p.38.

หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ในการควบคุมรัฐบาล โดยการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐบาล ตลอดจนการกระทำของฝ่ายปกครอง ซึ่งอาจจะกระทำการเกินขอบเขต หรือกระทำการไปโดยไม่ชอบธรรม เรื่องนี้รัฐบาลจะต้องมีใจกว้างเปิดโอกาสให้หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่เทียบการกระทำของฝ่ายตนได้ ทั้งนี้ เพราะหนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนตัวแทนของประชาชนที่คอยดูแลสอดส่องผลประโยชน์ของส่วนรวม ทั้งยังเป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติงานของรัฐบาลได้เป็นอย่างดี นอกจากการวิพากษ์วิจารณ์แล้ว หนังสือพิมพ์ยังต้องมีส่วนในการเสนอความคิดเห็น เพื่อชี้แนะและแนะแนวทางให้ประชาชน หรือรัฐบาลในเรื่องที่ตนเห็นว่า จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือในเรื่องที่เป็นความต้องการของประชาชนอีกด้วย

เสรีภาพในการจำหน่ายแจก (Freedom of dissemination) เสรีภาพในการจำหน่ายแจกเป็นเสรีภาพประการสุดท้าย ซึ่งไม่สามารถที่จะมองข้ามไปได้ เพราะถึงแม้ว่าหนังสือพิมพ์จะได้รับเสรีภาพทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น คือได้รับเสรีภาพในการแสวงหาข่าวสาร มีเสรีภาพในการพิมพ์ได้อย่างอิสระโดยปราศจากการเซ็นเซอร์ และมีเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ ได้ก็ตาม แต่ถ้าหนังสือพิมพ์ขาดเสรีภาพในการจำหน่ายแจกเสียแล้ว เสรีภาพที่ได้รับมาทั้ง 3 ประการข้างต้น ก็จะไม่มีความหมายโดยสิ้นเชิง.